

R A P O R T

independent de evaluare a activității ARACIS

în perioada de pilotare a aplicării

metodologiei de evaluare externă a asigurării calității

Prezentul Raport de evaluare independentă a activității Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior a fost elaborat de un grup independent de experți români (Comitetul de monitorizare) din dorința de a contribui la îmbunătățirea parametrilor de organizare și funcționare a acestei instituții vitale pentru învățământul superior. Raportul cuprinde opinii a sute de persoane implicate în primul exercițiu românesc de evaluare externă a calității educației în universitățile românești și constatări nemijlocite ale autorilor Raportului.

Comparând aceste opinii și constatări cu standardele și recomandările ENQA, cu bunele practici din alte agenții de asigurare a calității în Spațiul European de Învățământ Superior, membrii Comitetului de monitorizare au schițat o serie de recomandări.

Cuprins

Introducere

Capitolul 1: Necesitatea evaluării independente a Agenției

- 1.1. Contextul autohton și internațional al evaluării activității ARACIS
- 1.2. Conceptul și metodologia de evaluare independentă

Capitolul 2: Activitatea ARACIS în faza de pilotare: constatări și recomandări

- 2.1. Metodologia și instrumentele de evaluare externă
- 2.2. Registrul de evaluatori
- 2.3. Selectarea universităților/ programelor de studii în vederea evaluării externe
- 2.4. Instruirea evaluatorilor
- 2.5. Selectarea evaluatorilor pentru misiuni
- 2.6. Interacțiunea cu universitățile înainte de derularea misiunilor de evaluare
- 2.7. Misiunea studenților în faza pilot
- 2.8. Derularea misiunilor de evaluare
- 2.9. Interacțiunea cu universitățile după realizarea misiunii de evaluare
- 2.10. Procesul de decizie al Consiliului ARACIS cu privire la acordarea de calificative

Capitolul 3: Aspecte emblematice ale activității ARACIS

- 3.1. Aplicarea Codului de etică profesională
- 3.2. Promovarea imaginii Agenției
- 3.3. Aplicarea de către ARACIS a standardelor europene pentru asigurarea calității

Sinteza principalelor recomandări

Referințe bibliografice

Anexe

Introducere

Agenția Română pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ARACIS) – numită în cele ce urmează *Agenția* – a fost constituită în anul 2005 în temeiul **Ordonanței de Urgență a Guvernului privind asigurarea calității educației** (nr. 75/2005), publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 642 din 20 iulie 2005. Ulterior, această Ordonanță de urgență a fost modificată și completată prin prevederile **Legii pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului privind asigurarea calității educației** (nr. 87/2006), publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 334 din 13 aprilie 2006.

ARACIS este o instituție publică autonomă, de interes național, cu personalitate juridică și cu buget propriu de venituri și cheltuieli. Agenția este condusă de un Consiliu alcătuit din 15 membri cu funcții didactice de predare în învățământul superior. La fiecare trei ani, Consiliul se înnoiește prin scoaterea la concurs a 10 posturi, pe baza unei metodologii proprii, avizate de Ministerul Educației. Noul consiliu își alege președintele și vicepreședintele.

Regulamentul de organizare și funcționare al Agenției a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1257/2005, publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 966 din 1 noiembrie 2005. Potrivit organigramei, în cadrul Agenției funcționează Consiliul ARACIS, Departamentul de Acreditare și Departamentul de Evaluare Externă a Calității, activitatea acestora fiind asistată de personalul tehnic angajat al ARACIS.

În concordanță cu prevederile legii, ARACIS are dreptul să folosească colaboratori externi, din țară sau străinătate, experți în domeniul de activitate al Agenției, iar pentru activitățile de acreditare și de evaluare externă a calității, constituie propriul registru de evaluatori.

Hotărârea Guvernului nr. 1418/2006, publicată în *Monitorul Oficial al României*, partea I, nr. 865 din 23 octombrie 2006, a consfințit **Metodologia de evaluare externă, standardele, standardele de referință și lista indicatorilor de performanță a Agenției Române pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior**, numită în continuare *Metodologia* sau/ și *Metodologia de evaluare externă*. Aceasta a fost concepută sub auspiciile Consiliului ARACIS, cu consultarea tuturor elementelor constitutive ale comunității universitare din România.

Prin actul de înființare, ARACIS este succesorul legal al Consiliului Național de Evaluare Academică și Acreditare (CNEAA), care și-a încetat activitatea prin abrogarea, la trei luni de la intrarea în vigoare a Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 75/2005, a **Legii nr. 88/1993 privind acreditarea instituțiilor de învățământ superior și recunoașterea diplomelor**. CNEAA a fost creat și a funcționat în perioada 1993-2005 ca un autoritate națională în subordinea Parlamentului României în vederea autorizării de funcționare provizorie și, respectiv, acreditării programelor de studii (specializărilor) și a furnizorilor lor instituționali atât în învățământul superior privat, cât și în cel public din România.

Adoptarea în vara anului 2005 a **Ordonanței de Urgență a Guvernului privind asigurarea calității educației** reprezintă un răspuns la evoluțiile specifice învățământului românesc din anii ultimului deceniu al secolului XX (accesul largit la educația de nivel terțiar, subfinanțarea cronică din resurse bugetare a învățământului de stat, diversificarea

furnizorilor de educație prin inițiativa privată autohtonă și prin primele prezențe de educație transnațională, sporirea autonomiei instituțiilor și unităților de învățământ, descentralizarea gestiunii financiare, masificarea învățământului superior în unele domenii de studii etc.), dar și un răspuns la schimbările produse la nivel național și internațional în sfera așteptărilor din partea beneficiarilor direcți și indirecti ai învățământului.

Ordonanța de Urgență a Guvernului privind asigurarea calității educației împreună cu măsurile adoptate pentru realizarea Cadrului Național al Calificărilor din Învățământul Superior reprezintă un cadru legal modern prin care se crează premise favorabile universităților din România pentru a acționa eficient la contactul cu oportunitățile și provocările din mediul european de învățământ superior.

Adoptarea în 1999 a *Declarației de la Bologna* a lansat procesul de creare a Spațiului European de Învățământ Superior. La acest proces participă în prezent 46 de state. Principiul consultărilor deschise guvernează efortul colectiv de creare a acestui pol de competitivitate și atractivitate în oferta globală de învățământ superior, iar conferințele ministeriale bienale, consultările sistematice la nivelul experților academici, reuniunile rectorilor de universități și cele ale organizațiilor de studenți constituie tot atâtea manifestări ale aplicării acestui exercițiu democratic de construcție europeană deosebit de dinamică și de complexă. Pe de altă parte, ARACIS și-a propus să dezvolte un mecanism transparent de evaluare internă a propriei activități ca o premisă a demersului de acreditare internațională și înscriere în registrul european al agențiilor de asigurare a calității în învățământul superior

Bazată pe spiritul de colaborare colegială cu instituțiile furnizoare de programe de învățământ superior, activitatea ARACIS urmărește, în esență, să contribuie la :

- producerea și diseminarea de informații sistematice, coerente și credibile, public accesibile despre calitatea educației oferite de furnizorii de programe de învățământ superior din România ;
- protecția beneficiarilor de educație ;
- dezvoltarea treptată a unei autentice culturi a calității, ca parte definitorie a strategiei instituționale a fiecărui furnizor de programe de studii de licență, masterat sau doctorat ;
- îmbunătățirea continuă a calității educației prin stabilirea și implementarea de mecanisme instituționale și procedurale de evaluare internă și externă, precum și prin diseminare de bune practici constatate pe plan național și/sau internațional ;
- sporirea responsabilității publice a furnizorilor de educație în contextul accentuării competiției interuniversitare autohtone, al integrării României în Spațiul European de Învățământ Superior, al multiplicării și diversificării contactelor cu instituții de învățământ superior și cercetare științifică, cu organizații din afara mediului educațional din întreaga lume.

Capitolul 1

Necesitatea evaluării independente a Agenției

1.1. Contextul autohton și internațional al evaluării activității ARACIS

Contextul autohton

Începând cu anul 1990, învățământul superior românesc a înregistrat profunde schimbări de natură cantitativă și calitativă.

Unele dintre acestea sunt menționate chiar în prima parte a documentului *Metodologia de evaluare externă, standardele, standardele de referință și lista indicatorilor de performanță a Agenției Române pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior*, aprobat de Guvernul României prin Hotărârea cu nr. 1418/2006. Pentru prezentul Raport au fost preluate doar enunțurile aspectelor de care Consiliul ARACIS a ținut seama în elaborarea *Metodologiei*:

- Diversitatea sporită a instituțiilor de învățământ superior rezultată din coexistența universităților comprehensive, pluridisciplinare, cu cele centrate pe un câmp disciplinar mai restrâns, precum și din diversificarea pe cicluri și domenii disciplinare a programelor de studii;
- Multiplicarea formulelor de programe care asigură o „învățare distribuită”, bazate mai mult pe mobilitatea (în spațiu – n.a.) a programelor și a personalului didactic și mai puțin sau chiar deloc pe deplasarea studenților;
- Creșterea complexității și a dimensiunii instituțiilor de învățământ superior, în termenii numărului programelor de studii și a studenților;
- Decalajul dintre cerințele instituționale și mai ales publice pentru un management universitar performant și unele practici de conducere neadecvate;
- Promovarea bunelor practici din universitățile românești sau din străinătate pentru creșterea performanțelor academice;
- Participarea în cadrul Spațiului European de Învățământ Superior și confruntarea cu globalizarea sporesc presiunea forțelor competitive pe o „piață” tot mai extinsă a învățământului superior.

Alte aspecte ale contextului autohton în care ARACIS lansează evaluarea sa internă se referă la moștenirea lăsată în urmă și preluată de Agenție de la fostul Consiliu Național de Evaluare Academică și Acreditare (CNEAA).

Crearea în 1993 a CNEAA a fost o inițiativă curajoasă, cu titlu de pionierat la nivelul continentului european. Instituirea unei autorități naționale de acreditare era

imperios necesară în România în condițiile în care, pe fondul vidului legislativ în materie, inițiativa privată autohtonă și străină a dus la crearea unei sumedenii de societăți comerciale care, între alte activități declarate ca obiect de activitate, ofereau și programe de studii de învățământ superior de formare inițială și/sau continuă. La acea dată, lipseau criteriile și standarde care să ordoneze inițiativa antreprenorială și să asigure măcar cerințele minime ale factorilor de input care să garanteze o calitate acceptabilă a educației.

Sub patronajul Parlamentului României, CNEAA a reușit să impună propriile criterii și standarde și a trecut la trierea responsabilă a ofertei de programe de învățământ superior prezente la mijlocul anilor 1990 pe piața românească. Activitatea CNEAA a fost sprijinită și prin prevederile *Legii învățământului* nr. 84/1995, care stipulează clar faptul că în România învățământul este o activitate non-profit de interes public, iar „intrarea pe piață” este controlată de autoritatea națională pertinentă, prin verificarea criteriilor și standardelor fiecărui nou program de studii și a fiecărui nou furnizor de educație.

Este evident faptul că numeroși furnizori nu au fost motivați sau nu au putut să se angajeze în satisfacerea criteriilor și standardelor mai sus menționate, ceea ce i-a adus CNEAA faima unei instituții severe, chiar de temut, atât pentru universitățile de stat, cât și pentru cele sprijinite de inițiativa privată. În comunitatea academică românească, CNEAA are încă imaginea unei instanțe de control (un fel de *watch dog* al sistemului de învățământ superior), care vine, verifică și decide.

Impunerea de către comisiile de specialitate ale CNEAA a standardelor pentru fiecare program de studiu (în limbajul specific reglementărilor de la mijlocul anilor 1990, „specializare” – n.a.) sub forma indicatorilor minimali de input a avut un efect dual: aspectul pozitiv de curățare a învățământului superior de oferte inconsistente a fost acompaniat, din nefericire, de un aspect negativ, concretizat în legitimarea unor instituții de învățământ superior care au oferte calitativ diferite (dar dispun acum de drept egal de operare în sistemul românesc de învățământ superior) și uniformizarea planurilor de studii în termeni de liste de discipline și proporții ale diferitelor categorii de discipline care contribuie la calificarea unui absolvent.

Standardele excesiv de amănunțite aplicate cu scrupulozitate de către comisiile CNEAA au dus la o omogenizare formală a ofertei de studii la nivelul unui anume program de studiu. În felul acesta, competiția dintre furnizorii unui același program de studiu a fost puternic viciată, iar uniformitatea ofertei a indus în eroare pe beneficiarii de educație. Spectrul acestor standarde amănunțite este încă prezent în memoria actualilor furnizori de programe de studii.

Prevederile Ordonanței de Urgență a Guvernului privind asigurarea calității educației nr. 75/2005 – aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 87/2006 – *reconsideră relația dintre autoritatea de acreditare și furnizorul de educație și instituie un parteneriat între cele două părți implicate în asigurarea calității, o responsabilitate publică solidară pentru rezultatele obținute de absolvent la finalizarea cu succes a unui program de studii.*

În spiritul noii reglementări, *asigurarea calității este o dimensiune definitorie a strategiei fiecărui furnizor de educație.* Evaluarea internă ar trebui să capete un caracter permanent, a cărei țintă este îmbunătățirea continuă a diversilor parametri calitativi ai programului și/sau ai activității furnizorului de program de studii. O abordare holistică a calității procesului de educație, centrată pe student și pe rezultatele acumulate sub forma

calificării obținute de absolvent devine, astfel, indispensabilă. Este evident faptul că în perioada funcționării CNEEA, asigurarea calității nu ținea de responsabilitatea instituției furnizoare ci a CNEEA. Ori, noua reglementare mută responsabilitatea în sarcina furnizorului de educație, în timp ce ARACIS funcționează în calitate de garant al calității afirmate și dovedite de fiecare dintre instituțiile de învățământ superior.

În același timp, potrivit prevederilor OUG nr. 75/2005, *autorizarea de funcționare provizorie și acreditarea sunt integrate în procesul continuu de asigurare a calității* și devin etape premergătoare ale evaluării externe periodice (cel puțin odată la cinci ani) a calității programelor de studii acreditate și ale furnizorilor instituționali ale acestora. Instituția reacreditării a fost abrogată pentru că ea se baza pe filosofia conservării unui anumit nivel de performanță. În schimb, evaluarea externă periodică a calității promovează ideea de creștere a performanței (*enhancement*).

Rezumând, se poate spune că noua autoritate a introdus *o radicală schimbare de perspectivă (cultura calității la nivelul furnizorului de educație) și promovează un alt tip de relație cu instituțiile care solicită evaluarea externă*, indiferent dacă solicitarea vizează autorizarea de funcționare, acreditarea sau evaluarea periodică a programelor și instituțiilor deja acreditate.

ARACIS are misiunea dificilă de a convinge prin criterii, standarde, standarde de referință și indicatori de performanță, dar și prin procedurile de interacțiune cu furnizorii de educație că este o instituție europeană modernă, care promovează spiritul de colegialitate, transparența, imparțialitatea, pragmatismul și etica profesională.

Misiunea este cu atât mai dificilă cu cât, Agenția a preluat în propriul registru de experți numeroși evaluatori ai vechiului organism de acreditare, precum și o parte din documentele operative folosite în verificarea îndeplinirii standardelor. Desigur, există și un beneficiu, deloc neglijabil, al experienței acumulate în trecut, dar nu se poate ignora nici impresia indusă în comunitatea academică românească de prezența și conduita aceluiași persoane, care au acționat în temeiul unei alte reglementări, dar care acum aplică o lege nouă. Consiliul ARACIS a ales decizia de a se folosi de „vechii – noi” evaluatori. Mai mult, o bună parte dintre vechii experți CNEEA sunt acum numiți experți permanenți ai ARACIS.

ARACIS a preluat de la CNEEA nu numai patrimoniul și personalul tehnic, ci și toate drepturile și obligațiile rezultate din interacțiunea vechiului organism cu furnizorii de programe de învățământ superior. Ca urmare a abrogării în 2005 a Legii nr. 88/1993 și a demarării târzii a activităților de autorizare și acreditare de către ARACIS, au rămas nerezolvate cereri de autorizare de funcționare provizorie și cereri de acreditare. La acestea se adaugă presiunea noilor cereri de autorizare de funcționare provizorie și de acreditare depuse de numeroși furnizori de programe de studii în perioada 2005-2007.

În mediul academic românesc, persistă, din păcate, o regretabilă confuzie legată de obligativitatea „reacreditării” programelor de studii și a instituțiilor furnizoare. Această prevedere era cuprinsă în Legea 88/1993, dar ea nu mai are sens în noul context legal, fiind înlocuită cu cerința managementului calității și a programelor strategice și operaționale de îmbunătățire a calității.

Intuind dificultățile și provocările pe care le relevă transformările de cadru legal, de conduită personală și instituțională, de stil, proceduri și instrumente de lucru, legiuitorul a cerut Agenției nou create să dezvolte o metodologie nouă de evaluare externă, care să corespundă *Standardelor și recomandărilor ENQA*. Aplicarea cu caracter experimental într-un interval de un an a noii metodologii reprezintă faza pilot de introducere a acestei noi conduite în relația dintre furnizorii de educație și ARACIS.

Altfel spus, în anul universitar 2006-2007, Agenția traversează *un proces de învățare*, în care, pe baza interacțiunii cu instituțiile de învățământ superior, își propune să adapteze și, eventual, să corecteze propriile metodologii, proceduri, standarde, standarde de referință, liste de indicatori de performanță. În acest demers, ARACIS se sprijină pe *Standardele și recomandările ENQA*, se inspiră din experiența internațională relativ recentă în spațiul european (vezi mai jos), dar cu bogată tradiție în sistemele de învățământ superior din spațiul nord american, cel asiatic sau cel australian și preia elemente perene din practica vechiului CNEAA.

Cu riscul de a repeta o constatare anterioară, trebuie precizat, că acest *proces de învățare* are loc în condițiile în care ARACIS încearcă să facă față, pe lângă angajamentele asumate în faza de introducere pilot a noii *Metodologii*, și cererilor de evaluare externă în vederea autorizării de funcționare provizorie a noi programe de studii și a noi furnizori de programe și cererilor care vizează acreditarea. Mulțimea de sarcini și activități asumate concomitent exercită, fără îndoială, o presiune asupra Consiliului ARACIS și a personalului tehnic puțin numeros care asistă întreaga activitate a Agenției.

Contextul internațional

În introducerea la partea a treia a raportului alcătuit de ENQA în cooperare cu EUA, ESIB, EURASHE și prezentat la Conferința de la Bergen din 19 – 20 mai 2005 a miniștrilor europeni responsabili pentru învățământul superior se recunoaște faptul că:

„Numărul agențiilor europene de asigurare externă a calității a crescut continuu din 1990. În același timp, cooperarea și schimbul de bune practici între agenții a constituit un element integrat în această dezvoltare. Încă din 1994/95 așa-numitele Proiecte Pilot Europene inițiate de Comisia Europeană au avut ca rezultat recunoașterea mutuală de către agenții a metodologiei de bază a asigurării calității: agenții independente, autoevaluări, vizite externe instituționale și rapoarte publice sunt cuprinse în Recomandarea Consiliului Uniunii Europene din 1998 privind asigurarea calității în învățământul superior. Crearea ENQA în 2000 a fost astfel o formalizare naturală a acestei dezvoltări a formelor de cooperare, iar ENQA s-a putut dezvolta pe baza oferită de consensul la care s-a ajuns în anii 1990.

Standardele europene (European standards – sublinierea autorilor Raportului) pentru agențiile de evaluare externă a asigurării calității au fost dezvoltate pornind de la istoria recentă a asigurării externe a calității la nivel european. Mai precis, este vorba de ambiția de a crea standarde, care să nu fie nici prea detaliate, nici prea restrictive. Ele nu trebuie să reducă libertatea agențiilor europene de asigurare a calității de a reflecta în organizarea și acțiunea lor experiențele și așteptările naționale sau regionale. Standardele trebuie să asigure vizibilitatea și transparența profesionalismul, credibilitatea și

integritatea agențiilor și să permită asigurarea unei dimensiuni europene a asigurării calității.

În acest fel, standardele contribuie în mod natural la progrese în domeniul recunoașterii reciproce a agențiilor și la îmbunătățirea evaluărilor și acreditărilor realizate de agenții. Aceste aspecte au fost explorate în Rețeaua Nordică de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (NOQA) și sunt parte a Codului de bune practici realizat de Consorțiul European pentru Acreditare (ECA).

*Mai multe **recomandări (guidelines** – sublinierea autorilor Raportului) au fost adăugate pentru a oferi informații suplimentare despre bunele practici și, acolo unde este cazul, pentru a explica în detaliu semnificația și importanța standardelor. Deși recomandările nu sunt, în sine, standarde, ele trebuie considerate împreună cu standardele”.*

O parte din membrii Consiliului ARACIS au beneficiat de vizite de documentare și schimburi de experiență în alte agenții europene de asigurare a calității în învățământul superior, au participat la reuniuni internaționale tematice. Toate acestea oferă Consiliului ARACIS o perspectivă asupra etapelor următoare ale procesului de învățare și de perfecționare a propriei activități. De altfel, această preocupare nu trebuie să înceteze vreodată, dacă credem cu adevărat în nevoia continuă de progres.

Pentru a putea aprecia interacțiunea dintre ARACIS și universități în perioada de pilotare a introducerii Metodologiei de evaluare externă, membrii Comitetului de monitorizare au considerat oportun să prezinte în ultima secțiune a acestui Raport punctele tari și punctele slabe ale Agenției și să facă o serie de recomandări Consiliului ARACIS în vederea unui răspuns mai adecvat la standardele și recomandările promovate prin consens la nivelul Spațiului European de Învățământ Superior.

1.2. Conceptul și metodologia de evaluare independentă

Unul dintre principiile de bază promovate de ENQA se referă la transparența și utilizarea expertizei externe în procesele de asigurare a calității învățământului superior. Aplicarea consecventă a acestui principiu de operare vizează două obiective: sporirea încrederii instituționale între părțile implicate în evaluare și diseminarea bunelor practici.

În spiritul acestui principiu, Consiliul ARACIS a decis la începutul anului 2007 să solicite unui grup de experți români, numit în continuare *Comitet de monitorizare* elaborarea unui **Raport independent de evaluare a activității Agenției în perioada de pilotare a aplicării Metodologiei**, numit în continuare *Raportul*. Acest grup de experți urma să fie astfel alcătuit, încât fiecare membru al Comitetului să aibă expertiză recunoscută în domeniul de activitate al Agenției, dar să nu fie implicat în activitățile curente de evaluare externă ale ARACIS.

Procedând în acest fel, Agenția oferă instituțiilor românești de învățământ superior exemplul propriu al unei conduite deschise evaluării colegiale (*peer review*) chiar din faza experimentală a aplicării *Metodologiei de evaluare externă*. Intenția declarată a ARACIS este aceea de a revizui Metodologia și de a perfecționa interacțiunea cu universitățile pe baza propriului raport de evaluare, dar și cu luarea în considerare a recomandărilor acestui Raport independent.

În aprilie 2007, Agenția a încredințat realizarea Raportului unui *Comitet de monitorizare* compus din profesor universitar dr. Smaranda ANGHENI, profesor universitar dr. Mihai KORKA – președinte, profesor universitar dr. Mircea MICLEA și profesor universitar dr. Luminița NICOLESCU și asistent universitar doctorand Bogdan FLORIAN – secretar. În **Anexa nr. 1** sunt prezentate cerințele și metodologia evaluării interne a ARACIS (*termenii de referință pentru elaborarea Raportului*).

Termenii de referință specifică, între altele, următoarele aspecte referitoare la metodologie:

A. În vederea fundamentării *Raportului independent de evaluare*, membrii *Comitetului* vor avea acces nelimitat, în condițiile respectării regulilor de confidențialitate în relațiile cu terțe persoane, la documentele de lucru ale Agenției.

B. Pentru a documenta opiniile sale, *Comitetul de monitorizare* poate să utilizeze chestionare în vederea înregistrării opiniei diferitelor categorii de instituții și persoane care sunt antrenate în procesul de evaluare externă a calității învățământului superior.

C. Membrii *Comitetului de monitorizare* au dreptul să participe în calitate de *observatori independenți* la activitățile derulate de Agenție în vederea evaluării externe a calității unor programe de studii sau a instituțiilor de învățământ în perioada pilotare. În acest sens, s-a realizat o coordonare a deplasărilor membrilor *Comitetului de monitorizare* cu misiunile de evaluare ordonate de Agenție.

Potrivit cerințelor metodologice formulate de ARACIS, membrii *Comitetului de monitorizare* au convenit distribuirea responsabilităților pe perioada de documentare, redactarea raportului și formularea recomandărilor fiind rezultatul consultărilor colegiale. *Calendarul activităților Comitetului de monitorizare* este prezentat în **Anexa nr. 2**.

Au fost examinate registrele de evidență a activității Agenției, corespondența acesteia cu furnizorii de programe de studii, rapoartele de evaluare internă ale celor zece universități, rapoartele preliminare ale echipelor de experți, rapoartele experților străini, rapoartele studenților implicați în evaluarea externă, rapoartele Departamentului ARACIS de evaluare externă a calității. S-a procedat la analiza registrului de experți, a paginii de web și a codului de etică profesională, atât prin prisma conținutului, cât și a procedurilor de utilizare transparentă și a frecvenței actualizării informației referitoare la aceste instrumente de lucru ale Agenției.

De asemenea, *Comitetul* a elaborat un *set de chestionare*, care sunt prezentate în **Anexele nr. 3 – 4**. Aceste instrumente de lucru au fost agreate de către Biroul Consiliului ARACIS și au fost folosite după cum urmează:

- *Chestionarul adresat universităților pilotate* a fost distribuit în cele 10 universități care au intrat în faza de misiune de vizită de evaluare externă. Consiliul ARACIS a distribuit spre completare un număr total de 300 de chestionare: câte 30 de chestionare în fiecare din cele zece universități vizitate. Pentru a avea o acoperire cât mai bună a diversității de opinii cu privire la cultura calității în universitate, precum și cu privire la interacțiunea dintre universitate și ARACIS, la solicitarea *Comitetului de monitorizare*, cel puțin 5 din cele 30 de chestionare au fost distribuite studenților, cel puțin 10-15 chestionare au fost completate de cadre didactice cu funcții de conducere în

universitate, iar diferența de 10-15 chestionare au fost completate de membrii ai corpului profesoral care nu au funcții de conducere, dar s-au implicat în procesul de pregătire a evaluării periodice a calității educației în instituția lor.

- *Chestionarul pentru experții – evaluatori ai ARACIS* nominalizați în misiuni de evaluare externă. Acest instrument urmărește obținerea de informații care reflectă opinia celeilalte părți implicate în procesul de evaluare externă a calității educației. De aceea, majoritatea întrebărilor sunt similare cu ceea ce se află în primul chestionat, dar vizează opinia expertului care, în procesul de evaluare externă a calității, interacționează cu o altă universitate decât cea din care provine în calitate de angajat. Consiliul ARACIS a distribuit acest chestionar unui număr de 120 de experți.

În timpul vizitelor la universitățile evaluate, membrii Comitetului de monitorizare au folosit un *Îndrumar de interviu*. Scopul acestui îndrumar a fost acela de a identifica punctele tari și punctele slabe ale interacțiunii ARACIS cu fiecare dintre universități. Menționăm că au fost efectuate atât vizite concomitente cu derularea misiunilor de evaluare externă (pentru a constata aplicarea *Metodologiei* și a evalua interacțiunea dintre universitate și experții Agenției), cât și vizite decalate în timp (pentru a observa reacția universităților la constatările scrise ale echipelor de experți după încheiere misiunilor de evaluare externă).

După *capitolul întâi* referitor la necesitatea evaluării interne, ***Raportul independent de evaluare*** este structurat pe alte două capitole de evaluare.

Astfel, *capitolul al doilea* evaluează diferitele aspecte ale activității Agenției în perioada de pregătire și aplicare experimentală a noii *Metodologii de evaluare externă a calității*, numită și perioadă de pilotare a introducerii Metodologiei.

Capitolul al treilea abordează câteva dintre problemele emblematiche ale noii Agenții Române de Asigurare a Calității Învățământului Superior: aplicarea Codului de etică profesională adoptat de ARACIS, preocuparea Consiliului ARACIS pentru promovarea imaginii Agenției, aplicarea de către ARACIS a standardelor și recomandărilor europene pentru asigurarea calității. Fiecare dintre paragrafe conține alături de o succintă prezentare a aspectului, recomandări ale membrilor Comitetului de monitorizare, autori ai prezentului Raport.

Raportul independent de evaluare se încheie cu o *sinteză a principalelor recomandări ale Comitetului de monitorizare* adresate Consiliului ARACIS.

Capitolul 2

Activitatea ARACIS în faza de pilotare: constatări și recomandări

2.1. Metodologia și instrumentele de evaluare externă

Ordonanța de Urgență nr 75/2005 privind asigurarea calității educației, aprobată cu modificări completăți prin Legea nr. 87/2006, la art. 17, alin. (1), lit. a) prevede faptul că ARACIS „*elaborează periodic metodologia și standardele de acreditare pentru diferitele tipuri de programe și furnizori de învățământ superior, care se avizează de ministerul Educației și Cercetării și se aprobă prin hotărâre a Guvernului*”, iar la art. 19, alin. (5), lit. a), această atribuție este trecută în sarcina Consiliului interimar, care avea datoria de a elabora în termen de șase luni de la intrarea în vigoare a OUG „*metodologia de evaluare externă, standardele, standardele de referință și indicatorii de performanță*”.

Hotărârea Guvernului nr. 1418/2006 prin care se aprobă ***Metodologia de evaluare externă, standardele, standardele de referință și lista indicatorilor de performanță a Agenției Române pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior*** a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 865 din data de 23 octombrie 2006. *Metodologia* este aplicată experimental de către ARACIS până la data de 30 septembrie 2007 în universitățile acreditate, care s-au oferit voluntar pentru pilotare, astfel încât să se poată testa relațiile dintre domenii, criterii, standarde și indicatorii de performanță, să se precizeze limitele de variație ale indicatorilor, să se experimenteze aplicabilitatea ghidurilor de autoevaluare și a ghidurilor de evaluare și asigurare externă a calității.

Din aceste precizări cuprinse în *Considerațiile finale* la Metodologia publicată la 23 octombrie 2006, rezultă că Agenția procedează la prima revizuire a acesteia după încheierea perioadei de pilotare.

De altfel, în toate întâlnirile de lucru ale reprezentanților ARACIS cu conducerea universităților instituțiilor de învățământ superior, la toate instruirile de experți (cadre didactice și studenți), în comunicate de presă, interviuri și articole publicate, precum și pe pagina web a instituției se solicită opinii și propuneri de ameliorare a Metodologiei de evaluare externă și a ghidurilor puse în circulație de Agenție cu titlu experimental. Există posibilitatea comunicării *on line* a propunerilor.

Din evidențele interne rezultă că până la 29 iulie 2007 a fost înregistrat „un număr redus de observații și propuneri”. Într-adevăr, sunt mai puțin de 50 de astfel de observații și propuneri care vizează, în principal, o redactare mai clară, mai puțin stufoasă a cadrului legal și a documentelor de implementare, enunțuri mai clare și mai precise, o mai bună sistematizare a criteriilor de evaluare, a standardelor și a indicatorilor de performanță, revizuirea eșalonării în timp a etapelor de evaluare externă, îmbunătățirea instruirii evaluatorilor. A fost înregistrată și propunerea de a reglementa procedura de contestare a *Metodologiei*.

Comitetul de monitorizare apreciază disponibilitatea reprezentanților Agenției de a primi observații, comentarii propuneri de natură metodologică din partea întregii comunități universitare, dar apreciază că în viitor este necesară schimbarea de atitudine față

de această problemă fundamentală a îmbunătățirii funcționării ARACIS. Atitudinea proactivă, solicitarea pe toate canalele a unor sugestii și propuneri, organizarea de workshop-uri cu număr restrâns de participanți din rândul experților români și străini ar putea crea un filon valoros de idei și soluții de ameliorare a actualei Metodologii de evaluare externă.

Comitetul de monitorizare a inclus mai multe întrebări referitoare la revizuirea Metodologiei în chestionarele distribuite universităților pilotate, dar și experților antrenați în acest interval în evaluarea externă a calității.

Au fost distribuite 300 de chestionare în cele zece universități evaluate în faza de pilotare. Din răspunsurile primite, au fost omologate 266, iar din acestea, aproape jumătate (131) au cuprins comentarii și propuneri de îmbunătățire a metodologiei.

Pe de altă parte, din cele 120 de răspunsuri primite la chestionarele adresate experților ARACIS, au putut fi omologate 105, aproximativ 70% având observații și propuneri referitoare la *Metodologia* pe care au aplicat-o experimental.

Este semnificativ faptul că propunerile și comentariile celor două categorii de respondenți sunt similare. Ele pot fi grupate în trei mari categorii în funcție de aspectul pe care îl vizează:

- Redactarea și prezentarea documentelor de metodologie și îndrumare;
- Conținutul prevederilor;
- Implementarea/ Aplicarea pe teren.

Comentariile legate de **redactarea și prezentarea Metodologiei** și a ghidurilor au fost cele mai numeroase și diverse. Printre acestea se numără:

- Menționarea de către 11% dintre respondenți a necesității de a îmbunătăți claritatea exprimării, percepută pe alocuri ca fiind greoaie. S-au făcut referiri la creșterea clarității obiectivelor procesului de evaluare, cât și la îmbunătățirea clarității capitolului referitor la managementul calității. Au fost însă și respondenți (cca.5%) care au apreciat pozitiv claritatea cerințelor, considerând că nu se impun schimbări majore.
- O mai mare concizie și precizie a conținutului Metodologiei și a ghidurilor a fost propusă de 7,5% dintre respondenți. Pe de altă parte, un procent de 4,5% dintre respondenți au cerut reglementări mai detaliate, mai explicite, mai punctuale, mai precise, cu un grad mai ridicat de specificitate în evaluarea externă.
- Eliminarea redundanțelor, suprapunerilor și inadvertențelor *între capitole* (spre exemplu, între capitolele referitoare la cercetare și la tehnici de învățare), cât și *între cerințe* a fost propusă de 6,7% dintre respondenți.

Comentariile privind **conținutul** metodologiei și al ghidurilor au inclus propuneri atât cu caracter general, cât și cu caracter concret și punctual. Între propuneri se numără următoarele:

- Delimitarea clară între autorizare provizorie, acreditare și evaluarea periodică a fost propusă de 4,1 % dintre respondenți. S-a propus chiar și elaborarea unor ghiduri distincte pentru cele trei etape de asigurare a calității.

- Regândirea unor standarde și indicatori de performanță în vederea adaptării la realitățile românești a fost propusă de 4,5% dintre respondenți, iar alți 2,3% au motivat cerința prin nevoia alinierii la standardele internaționale.
- Tot în privința indicatorilor, un procent de 3,7% au făcut propunerea unei definirii mai clare a indicatorilor, prin exemplificarea lor și prin prezentarea de modalități clare de calcul.
- Tot 3,7% dintre respondenți au propus o corelare mai bună între criteriile de performanță, standarde și indicatori de performanță. Propuneri concrete au avut în vedere, pe de o parte, o mai clară diferențiere a standardelor de indicatorii de performanță și, pe de altă parte, stabilirea unor niveluri mai clare ale indicatorilor de performanță pe fiecare treaptă de evaluare, cu specificarea limitelor pentru indicatorii ce se cer a fi îndepliniți.
- Revizuirea ghidului, astfel încât să se pună în evidență punctele forte și punctele slabe ale instituției, a fost propusă de 2,3% dintre respondenți.
- 3,8% dintre respondenți s-au referit la unele cerințe imposibil de realizat ale procesului de evaluare. Printre cauze s-a menționat inexistența, la nivel național, a unei corelări între conținutul planurilor de învățământ și definiția calificărilor.

Comentariile privind **implementarea și aplicarea** cerințelor metodologice ale evaluării externe se concentrează pe următoarele câteva idei:

- În contextul utilizării fișelor de evaluare, care sunt percepute ca fiind principalele documente de lucru pentru a susține afirmațiile din raportul de misiune și care asigură obiectivitate și transparență în procesul evaluării externe și concretizează diferențierea între instituții, 3,4% dintre respondenți fac propuneri legate de realizarea unei liste de anexe justificative.
- Alți 6,7% propun prezentarea anexelor în formă electronică pe site-ul Agenției. S-a propus și centralizarea la nivel național a documentației de la universități în baze de date proprii ale Agenției (1,5% dintre respondenți).
- S-a subliniat necesitatea studierii anticipate (înaintea vizitei) a documentației justificative (3,8% dintre respondenți) pentru a asigura familiarizarea cu instituția, dar s-a și semnalat că nu toți evaluatorii au făcut dovada că au parcurs documentația (4,4% dintre respondenți).
- Prezentarea unui model de redactare a rapoartelor și a anexelor justificative a fost propusă de către 3,3% dintre respondenți (3,3%).
- Doar 2,2% dintre respondenți au propus formularea și publicarea unor exemple de bune practici.

Răspunsurile omologate la chestionarele distribuite experților români nominalizați de ARACIS pentru misiunile de evaluare externă cuprind comentarii și propuneri similare cu cele ale reprezentanților universităților evaluate.

Astfel, pe partea de **redactare și prezentare** a *Metodologiei* și a ghidurilor, sugestiile s-au referit la:

- Sistematizare și simplificare, la reducerea volumului (propusă de 14,9% dintre experți), la eliminarea redundanțelor (propusă de 10,9% dintre experți),

- Formularea mai clară a cerințelor prin fraze mai scurte, mai puțin ambigue, prin asigurarea uniformității și coerenței terminologiei utilizate (19% dintre experți). S-au făcut și referiri la aspectele ce necesită mai multă claritate sau un grad mai mare de detaliere a procedurilor de evaluare (9,6% din răspunsuri).

Pe partea de **conținut** al Metodologiei de evaluare externă s-au făcut mențiuni și propuneri, precum:

- Explicarea mai clară a modului de calcul al unor indicatori de performanță și exemplificarea acestora (9,6% dintre experți)
- Cunoașterea anexelor justificative înainte de realizarea misiunii de evaluare, ca mijloc de verificare a afirmațiilor făcute în raportul de autoevaluare a fost menționată ca o necesitate de 31,3% dintre experți.

Alte sugestii se referă la necesitatea prezentării de informații cu privire la viața comunității academice, la includerea indicatorului moral, folosirea mai frecventă a scalelor ordinale și de tip interval în locul răspunsurilor de tip binar Da/Nu, punerea accentului pe calitatea metodelor didactice utilizate în predare, pe evaluarea cercetării științifice ca premisă a calității. Atractivității și preformanței învățământului superior.

Adăugarea unui pachet informativ care să cuprindă cerințe, standarde și documente de referință internațională cu rol orientativ este o altă propunere făcută de către experții ARACIS.

Printre propunerile legate de **implementarea** Metodologiei de evaluare externă se numără:

- Standardizarea și tipizarea rapoartelor, dar mai ales a anexelor prin alcătuirea unei liste cu documentele ce trebuie pregătite (15,7% dintre experți)
- Precizarea nivelului standardelor minime sau a standardelor la alte trepte (5,4% dintre experți).
- 5,7% dintre persoane au apreciat că documentația justificativă cerută este prea stufoasă, numai o parte a documentelor fiind considerată cu adevărat necesară.
- Necesitatea informatizării procesului de evaluare prin elaborarea unui software suport pentru elaborarea dosarului de autoevaluare și care să asigure un management al documentelor a fost propus de 5,7% dintre experți.
- Introducerea obligativității utilizării de către universități a unui sistem informațional cu baze de date care ar putea fi accesate de evaluatori (cu parolă), pentru a asigura o preevaluare, o evaluare mai ușoară și completă și o monitorizare ulterioară a fost propusă de alți 6,9% dintre experți.

Pornind de la rezultatele sistematizării tuturor categoriilor de răspunsuri primite, dar și pe baza analizei directe a textului Metodologiei publicate și a instrumentelor de implementare, comitetul de monitorizare recomandă Consiliului ARACIS:

2.1. Constituirea unui grup restrâns de experți, care să elaboreze într-un interval de timp rezonabil *o versiune nouă a Metodologiei de evaluare externă* pornind de la observațiile, comentariile și propunerile înregistrate la Agenție, precum și de la cele cuprinse în răspunsurile la chestionarele administrate de comitetul de monitorizare.

- 2.2. Este evident necesară o redactare mai succintă, mai clară a întregului text, după cum este recomandabil să se evite reluările unor prevederi deja consacrate prin Legea nr. 87/2006, sau în cele două hotărâri de guvern subsecvente.
- 2.3. Chiar în preambulul *Metodologiei*, este necesară o mai netă distincție între autorizarea de funcționare provizorie și acreditare, pe de o parte, și evaluarea periodică a calității în instituțiile acreditate, pe de altă parte, din punct de vedere al scopului final al evaluării externe.
- 2.4. Prin spațiul restrâns acordat în textul întregii *Metodologii* pentru evaluarea externă periodică a instituțiilor acreditate în vederea asigurării și creșterii continue a calității, se crează impresia că misiunea și viziunea ARACIS este aceeași cu misiunea și viziunea CNEAA, iar procesul de stimulare a competiției dintre instituțiile furnizoare de programe similare de studiu pe baza demonstrării de calitate diferită a prestației și calitate diferită a calificării este aproape uitat.
- 2.5. Revizuirea atentă a formulărilor adeseori ambigue, eliminarea contradicțiilor între afirmațiile cuprinse în diferite fraze, includerea acelor concepte și termeni de referință din textele de lege care lipsesc din cuprinsul *Metodologiei* (centrarea pe student a evaluării interne și externe a calității, luarea în considerare a calificării la absolvire ca referențial al evaluării calității programului de studii, asigurarea calității ca dimensiune definitorie a strategiei de dezvoltare instituțională, certificarea credibilității informațiilor diseminate de universități etc.).
- 2.6. În redactarea *Metodologiei de evaluare externă* ar trebui să se adopte texte distincte pentru evaluarea instituțională și, respectiv, evaluarea de domenii/programe de studii. Practica europeană arată o astfel de preferință pentru documente distincte.
- 2.7. În capitolul I al *Metodologiei de evaluare externă*, paragraful 1.5, ar trebui să fie la fel de amplu tratate/detaliat domeniile de asigurare a calității. În actuala redactare se crează impresia că eficacitatea educațională ar fi mai importantă (prin amploarea textului) decât capacitatea instituțională sau managementul calității (pentru care există doar câte un aliniat).
- 2.8. Aspectele de management al calității ca domeniu distinct al asigurării calității în educație ar trebui tratate din perspectiva europeană a asigurării și demonstrării publice a calității. Indicatorii de calitate a procesului și cei ai output-ului (calitatea calificării) trebuie să prevaleze în noua redactare a *Metodologiei*.
- 2.9. Este bine că s-a asigurat un anumit nivel (perfectibil) de cuantificare a standardelor prin indicatori de performanță (deseori, greoi definiți). Pornind de la standardele de referință ale universităților românești și de la bunele practici din sistemele europene de învățământ superior, ARACIS ar trebui să elaboreze propriile propuneri de standarde de referință pentru cele mai frecventate domenii de studii.
- 2.10. Ar fi de dorit, totodată, ca Agenția să încurajeze cele mai bine cotate universități (cele cu grad ridicat de încredere în managementul instituțional al asigurării calității) să-și stabilească standardele de excelență în acel domeniu sau acele (puține) domenii în care se bucură de recunoaștere internațională pe planul cercetării științifice și al atractivității programelor de studiu.
- 2.11. Consiliul va trebui să reconsidere gradul de detaliere a documentului-cadru supus aprobării prin Hotărâre a Guvernului României în privința criteriilor, standardelor și a indicatorilor de performanță. Dacă se optează pentru actualul nivel de detaliere, atunci textul va trebui semnificativ îmbunătățit în sensul simplificării definițiilor, astfel încât

întreaga paletă a celor interesați de calitatea în învățământul superior să poată înțelege aceste definiții.

2.12. Definierea și comensurarea indicatorilor de performanță trebuie să ducă la o mai clară evaluare nu numai a cantității de resurse mobilizate, ci mai ales a calității procesului de educație și a rezultatului absolvirii programului – calitatea calificării.

2.2. Registrul de evaluatori

Potrivit prevederilor art. 18, lit. b) din *Ordonanța de Urgență nr 75/2005 privind asigurarea calității educației*, Consiliul ARACIS, în ședința din 6 septembrie 2006 a stabilit principiile privind constituirea *Registrului propriu de evaluatori pentru activitatea de acreditare și de evaluare a calității în învățământul superior* (numit în continuare *Registrul propriu de evaluatori*) și a decis înscrierea candidaturilor *on line*, prin completarea unui *template* de Curriculum Vitae.

În acest scop, pe web-site-ul Agenției a fost postat un anunț care reia principalele prevederi legale cu privire la constituirea acestui instrument de lucru al ARACIS. Astfel, putem citi: „*Registrul de evaluatori al ARACIS este alcătuit din profesori si conferențieri universitari, din alți specialiști din cercetare cu gradul de cercetător științific principal I si titlul de doctor, din țară si străinătate, cu activitate profesională și integritate morală recunoscute, competență și experiență în asigurarea calității educației la nivel național si internațional... candidații se pot autopropune. Totodată, conducerile instituțiilor de învățământ superior pot propune universitari din țară sau străinătate, care să fie incluși în Registrul...*”. Înscrierea în registru este permanent deschisă, Agenția actualizând periodic informația de pe pagina web cu privire la numele și prenumele persoanelor care au trimis CV-uri, afilierea instituțională a acestora și distribuția pe domenii de studii a acelor candidaturi care au fost acceptate de către ARACIS.

Ultima actualizare a informației referitoare la *Registrul propriu de evaluatori* a avut loc pe 24 iulie 2007. La această dată, Agenția primise 1531 de candidaturi. Dintre acestea, în *Registrul* erau înscrise 1368 de persoane, din care 40 de profesori activi în universități de peste hotare. Acest număr poate demonstra într-o anumită măsură interesul comunităților universitare pentru evaluarea externă a calității în învățământul superior din România. Distribuția pe cele 71 de domenii de studii arată, însă, o mare diversitate de situații: la 2-3 domenii de studii sunt înregistrați între 50 și 100 de candidați acceptați de ARACIS pentru evaluarea externă, în timp ce la alte 24 domenii de studii sunt înregistrați mai puțin de 10 experți. În cazul a două domenii de studii chiar nu se înregistrează nici un singur expert care să poată fi invitat pentru a executa o misiune de evaluare externă.

Pe de altă parte, aproape un sfert dintre evaluatorii din străinătate sunt grupați într-un singur domeniu de studiu, iar celelalte încă nu dispun de un portofoliu de nume de persoane competente care ar putea lua parte la evaluarea externă.

Și încă o ultimă constatare, față de simpla completare *on line* de către cadre didactice și cercetători a unui formular de CV, în cazul studenților, care manifestă interes pentru a lua parte la procesul de evaluare externă a calității, se solicită alături de CV și o scrisoare de intenție și un eseu tematic.

Comitetul de monitorizare recomandă următoarele măsuri de îmbunătățire a gestionării *Registrului propriu de evaluatori*:

- 2.13. Păstrarea caracterului permanent deschis al înscrierii *on line* a candidaturilor, dar revizuirea formularului de CV pentru a înlătura unele formulări de rubrici ale actualului *template*, care fie că sunt prea generale, fie lasă loc la interpretări și pot induce în eroare pe administratorul *Registrului* (exemple: „experiența în învățământul superior”, „experiența în cercetarea științifică” sau „domeniile de licență”).
- 2.14. Surprinde faptul că ARACIS nu solicită candidaților la funcția de expert de evaluare externă a calității să dovedească faptul că ei înșiși au obținut *calificativul* „foarte bine” pentru activitatea desfășurată în universitatea din care provin. Credem că o astfel de informație nu poate lipsi din dosarul de candidatură al niciunui evaluator al Agenției.
- 2.15. Păstrarea celor două modalități de candidatură: autopropunere și la recomandarea universității de afiliere. În cazul autopropunerii, ARACIS are datoria să verifice dacă este corectă declarația candidatului cu privire la calificativul obținut la evaluarea internă în propria universitate. Subliniem faptul că, nu recomandăm solicitarea acordului universității de afiliere, ci verificarea de către ARACIS a unei informații pe care universitatea de afiliere ar trebui să o facă publică pentru toți angajații săi.
- 2.16. Alături de CV, candidatul ar trebui să declare în scris faptul că este de acord să respecte întocmai *Metodologia de evaluare externă* și că este gata să semneze un *Angajament de respectare a Codului de etică profesională*.
- 2.17. Din motive de eficiență a folosirii resurselor, Agenția ar trebui să analizeze și oportunitatea obținerii unui acord de principiu al candidatului cu privire la antrenarea sa în *două sau trei misiuni consecutive de evaluare externă* pe parcursul unui an universitar. De aici decurge necesitatea de a completa formularul *template* al cererii de înscriere în registrul de evaluatori cu unele date și cerințe suplimentare.
- 2.18. Cum practica evaluării externe se îmbogățește continuu, ARACIS ar trebui să ia în considerare și obligativitatea participării sistematice a evaluatorilor săi la *workshop-uri și cursuri de perfecționare* organizate de ARACIS sau de alte agenții din Spațiul European. Accentul ar trebui să cadă pe studii de caz și bunele practici observate în universitățile românești și străine. *Învățarea permanentă* este un principiu de neocolit în activitatea Agenției.
- 2.19. ARACIS trebuie să adopte o atitudine activă de completare și gestionare a *Registrului propriu de evaluatori* în condiții de flux continuu de activitate. În funcție de strategia generală a Agenției pentru un ciclu trienal de activitate, este necesară adoptarea de măsuri de completare a Registrului pe multele domenii care acum sunt deficitare.
- 2.20. O atenție particulară trebuie acordată *experților străini*. ARACIS are datoria să ducă o campanie de recrutare a acestora pentru a îmbogăți transferul de know-how și bune practici din alte sisteme de învățământ superior. Experții străini care aparțin diasporei românești ar putea juca un rol precumpănitor în instituirea și recunoașterea unor practici și proceduri recunoscute internațional în materie de evaluare externă a calității, dacă Agenția și-ar propune să îi identifice și motiveze într-o activitate onestă, imparțială de evaluare a instituțiilor românești. Credem că *studenții români înscriși acum în programe de masterat și doctorat în străinătate* reprezintă un filon inestimabil

- de analiză a sistemului autohton de învățământ superior și de soluții și recomandări de continuă ameliorare a calității academice și administrative a universităților românești.
- 2.21. Luând ca exemplu bunele practici din alte țări, apreciem că la evaluarea externă a unui program de studiu ar trebui să fie antrenați nu numai universitari, ci și experți din rândul asociațiilor profesionale și al potențialilor angajatori de absolvenți. Asociațiile profesionale (colegiul medicilor, asociația psihologilor, corpul experților contabili, camera auditorilor financiari, barourile de avocați, asociația oamenilor de afaceri, uniunile de arhitecți etc.) sunt cele mai viu interesate organisme de păstrarea nivelului de calitate al profesiei și dispun de cei mai renumiți experți, care pot judeca imparțial un program de studiu.
- 2.22. În structurarea *Registrului*, experții specializați în evaluarea instituțională și cei specializați în alte forme de învățământ decât cel cu prezență în campus trebuie să constituie categorii distincte față de experții de evaluare a programelor de studii.
- 2.23. În structurarea pe domenii disciplinare a experților de programe de studiu, în locul actualei structurări *ad hoc* pe exagerat de multe domenii de studii, credem că nomenclatorul de domenii de studii folosit de UNESCO ar defini corespunzător aria de competență a fiecărui evaluator.
- 2.24. Este imperios necesar să se dea publicității criteriile în temeiul cărora sunt reținute, respectiv, respinse candidaturile pentru înscrierea în Registrul de evaluatori.
- 2.25. Nu pot fi omologate candidaturi venite din partea unor persoane care nu lucrează într-un program de studiu din domeniul pentru care își declară competența (sau într-un domeniu apropiat). Pentru a asigura o transparență sporită deciziilor Consiliului ARACIS, pe pagina web a instituției ar trebui să se găsească minute ale ședințelor Consiliului în care sunt omologate (respinse) candidaturile pentru înscrierea în *Registru*.
- 2.26. O atenție particulară trebuie acordată observatorilor proveniți din rândurile studenților, dată fiind mobilitatea mai mare a acestora. Introducerea unor criterii care să asigure stabilitatea pe o perioadă minimă de doi ani universitari a unei părți dintre studenți ar putea soluționa o bună parte din probleme.

2.3. Selectarea universităților/ programelor de studii în vederea evaluării externe

În faza pilot de implementare a noii *Metodologii de evaluare externă*, ARACIS a executat, în esență, o comandă venită din partea Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului (MECT), care și-a asumat și funcția de finanțor al acestei activități în zece universități acreditate (opt universități de stat și două universități private) selectate din lista instituțiilor de învățământ superior care s-au oferit voluntar pentru acest experiment. În faza de pilotare a introducerii noii Metodologii, au constituit obiect al evaluării externe 20% din programele de studii ale ciclului licență, paralel cu evaluarea instituțională.

Una dintre universitățile selectate era angajată într-un proces legat de structura sa organizațională și de decizie. ARACIS a decis să sisteze procedura de evaluare a calității atât la nivelul programelor de studii, cât și al întregii universități, așa cum este prevăzut, de altfel, în cadrul legal al realizării unei misiuni de evaluare externă. Totuși, Consiliul a hotărât să acorde calificativul „lipsă de încredere”, constatând „deficiențe grave și

fundamentale ale capacității instituționale de a asigura și menține calitatea programelor de studii și a standardelor de acordare a diplomelor”.

A fost acceptată, în schimb, cererea unei alte universități, care a dorit să fie implicată în aplicarea pilot a *Metodologiei de evaluare externă*, chiar cu prețul achitării din resurse proprii a costurilor de derulare integrală a evaluării externe.

Comitetul de monitorizare apreciază respectarea de către ARACIS a termenilor contractului semnat cu MECT (finanțatorul principal al fazei de pilotare), dar își exprimă preocuparea cu privire la capacitatea instituțională a Agenției de a-și îndeplini misiunea asumată potrivit prevederilor Ordonanței de Urgență nr. 75/2005, așa cum au fost ele modificate prin Legea nr. 87/2006 (evaluarea odată la trei ani a întregului sistem, evaluarea tuturor programelor din câte un domeniu de studiu în vederea ierarhizării lor valorice etc.). Realizarea într-un interval de circa 6 săptămâni a celor zece misiuni de evaluare externă din faza pilot a creat deja probleme de logistică și de resurse umane.

Aceste circumstanțe îndreptățesc Comitetul de monitorizare să recomande Consiliului ARACIS să adopte, de urgență, o strategie realistă de îndeplinire a misiunii asumate, ținând seama de următoarele aspecte:

- 2.27. Caracterul complex al sistemului de învățământ superior din România și diversitatea programelor de studii și a formelor de învățământ;
- 2.28. Parametrii tehnici de realizare a misiunii (numărul și ritmicitatea solicitărilor, amploarea fiecărei misiuni, numărul disponibil al evaluatorilor instituționali și de program în fiecare lună a anului etc.);
- 2.29. Tipurile de evaluări externe pe care trebuie să le practice (autorizare de funcționare, acreditare, evaluare periodică a calității, revizitare a instituțiilor/ programelor în care s-au constatat abateri semnificative de la standarde).
- 2.30. Derularea misiunilor de evaluare externă din perioada de pilotare sugerează, pe de altă parte, necesitatea unei reconsiderări a raportului dintre evaluările de programe de studiu și evaluarea instituțională. Din analiza celor zece misiuni de evaluare instituțională este limpede că evaluatorii ARACIS au făcut tot ceea ce se făcea în timpul funcționării vechii agenții de acreditare: au analizat riguros premisele materiale, financiare și umane de prestare a unor programe de studii. Evaluarea instituțională a rămas, în mare măsură, tot la nivelul exigențelor unei acreditări. Sintezelor celor zece misiuni atestă faptul că, aproape peste tot, au fost neglijate aspectele legate de strategia de dezvoltare instituțională și componenta definitorie a acesteia legată de creșterea continuă a calității activității de formare, cercetare, servicii în campus, investiții etc. S-a acordat încă prea puțină atenție centrării asigurării calității pe rezultatele în învățare, pe calificarea absolvenților și pe strategiile instituționale de gestionare și creștere a calității.
- 2.31. Având în vedere complexitatea misiunii de evaluare instituțională, apreciem că, cel puțin în primii ani de activitate a ARACIS, limitarea acestei responsabilități doar la șeful echipei de evaluare externă, cu eventuala asistență colegială din partea directorului de misiune nu crează o imagine convingătoare și consistentă cu privire la noua misiune și noul mod de abordare colegială a sarcinii de asigurare a calității în învățământul superior.
- 2.32. Stabilirea aleatorie a programelor de studiu care se supun analizei în cadrul unei misiuni de evaluare periodică a calității instituțiilor de învățământ superior trebuie să

- rămână un principiu operațional și transparent al activității în teritoriul Agenției. Desigur, ARACIS va aplica și aici principiul transparenței, anunțând din timp universitatea asupra listei programelor de studiu pe care dorește să le evalueze în următoarea misiune. Cota de 20% a programelor de licență vizitate cu prilejul unei evaluări instituționale merită să fie pusă în discuție de către Agenție în contextul în care și-a asumat și responsabilitatea evaluării ciclurilor de studii de masterat și doctorat.
- 2.33. În cazul evaluării externe a calității la nivel de instituție, o strategie de evaluare integrată a programelor specifice unui domeniu de studiu ar putea elimina o parte din presiunea exercitată în prezent asupra Agenției. Astfel, ar putea fi evaluate împreună toate programele unui domeniu de studiu la nivelul ciclului de licență. Dacă universitatea oferă programe autorizate sau acreditate la nivel licență și masterat (sau licență, masterat și doctorat), acestea ar putea constitui obiectul unei unice evaluări externe integrate. Actuala abordare distinctă a fiecărui program din fiecare ciclu de studii nu este operațională. De fapt, ea sufocă deja Agenția prin presiunea cererilor de evaluare externă. Ea riscă să determine compromiterea unei autentice evaluări a capacității instituționale de a oferi programe de studiu de bună calitate.
- 2.34. Dacă se adoptă conduita de evaluare integrată a programelor la nivel de domeniu de studii și, respectiv, la nivel de universitate, Agenția trebuie să dezvolte propria metodologie de evaluare a cercetării științifice din universități. Din gama de standarde și indicatori de performanță nu trebuie să lipsească aceia care se referă la calitatea și recunoașterea internațională a rezultatelor cercetării. Colaborarea cu Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCSIS) în vederea construirii unor indicatori specifici de performanță pornind de la datele stocate de acest consiliu ar facilita semnificativ misiunea ARACIS.
- 2.35. Nivelul performanței științifice din domeniul de studii evaluat într-o universitate ar permite ARACIS să constate public, în cel mai fericit caz, că universitatea evaluată este capabilă să ofere în respectivul domeniu programe de studiu cu „grad de încredere ridicat” în toate trei ciclurile. La extrema cealaltă, Agenția ar putea constata că gradul de încredere este „limitat” chiar pentru programul de licență, iar în acest context, cel puțin până la remedierea deficiențelor, nu se pune problema autorizării derulării de programe din ciclul de masterat sau doctorat. Dacă se constată „lipsă de încredere” la nivelul unui program de studiu de licență, evident, nu poate fi vorba de programe de studiu specifice ciclurilor următoare de studii. Dacă ele funcționează, totuși, trebuie luate măsurile prevăzute de lege și, respectiv, trebuie informat Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului asupra neregulilor constatate pentru a dispune.
- 2.36. În paralel, este necesară revizuirea și adecvarea conținuturilor fișelor de evaluare folosite pe teren de către evaluatorii ARACIS în funcție de scopul misiunii (autorizare de funcționare, acreditare sau evaluare periodică a calității unor entități deja acreditate):
- La autorizarea de funcționare și acreditare, fișele trebuie să pună accentul pe factorii de input, și pe descriptorii de proces de formare a unei anumite calificări, fără a neglija, desigur, rezultatele în învățare ale studenților și strategia universității de îmbunătățire continuă a acestor rezultate.
 - Prin contrast, la evaluarea periodică a calității programelor/ instituțiilor acreditate, se recomandă ca fișele să se focalizeze pe evaluarea de proces de formare și pe rezultate în învățare, pe preocuparea permanentă a furnizorului de a îmbunătăți parametrii de derulare a programelor de studiu prin prisma sporirii calității

- calificării acordate, prin prisma capacității absolventului de a satisface așteptările angajatorilor și de a progresa în propria pregătire prin accesarea unor programe superioare de studiu.
- 2.37. În revizuirea fișelor de evaluare, ar fi recomandabil să se țină seama și de următorul fapt dovedit în etapa de pilotare: evaluatorii tind să aplice rutinier întrebările din tabele care se referă la aspecte cantitative și la care în care majoritatea răspunsurilor sunt de tip binar (Da/Nu), în detrimentul aspectelor calitative. Introducerea scalelor de evaluare în detrimentul răspunsurilor de tip binar ar apropia mai mult practica ARACIS de cerința rafinării calitative a evaluării externe. Totodată, aceasta ar crea premisele metodologice și informaționale pentru o eventuală ierarhizare valorică a programelor de studiu similare oferite de diferite universități.
- 2.38. Evaluarea externă periodică a calității nu își atinge scopul dacă experții ARACIS nu reușesc să facă universității *recomandări de conținut*, care țin de calitatea și actualitatea informației vehiculate, calitatea și modernitatea interacțiunii cu studenții, calitatea și tehnicitatea echipamentului informatic și de laborator etc.
- 2.39. Fișa de evaluare externă periodică a calității în instituțiile acreditate trebuie să fie, în același timp, un instrument de observare/ constatare, dar și un suport pentru îmbunătățirea continuă a calității în cadrul procesului de evaluare externă. De aceea, paralel cu constatarea unui neajuns, a unei performanțe necorespunzătoare, fișa ar trebui să cuprindă recomandarea formulată de evaluatorul extern pentru a soluționa problema sau pentru a îmbunătăți indicatorul de performanță. Dacă evaluatorii externi nu fac acest pas, ei nu vor acționa în spiritul misiunii ARACIS (de asistare a universității în preocuparea sa de a spori calitatea educației) și nu vor depăși condiția experților de autorizare/ acreditare.

2.4. Instruirea evaluatorilor

În încercarea de a disemina *Metodologia de evaluare externă* și de a instrui un număr cât mai mare de evaluatori, ARACIS a organizat o serie de reuniuni în perioada ianuarie – aprilie 2007 în mai multe centre universitare (Brașov, București, Cluj Napoca, Covasna, Galați, Iași, Ploiești, Sibiu, Timișoara). Conform listelor de prezență, la fiecare din aceste instruirii au participat între 84 și 189 de persoane, cărora li s-au predat pe suport de hârtie și/sau electronic documentele ARACIS (legislație și metodologie).

Potrivit minutelor întocmite cu prilejul acestor reuniuni, instruirea a constat în „prezentarea detaliată a tuturor problemelor cuprinse în *Metodologie*, urmată de întrebări și răspunsuri pe aceste teme”. Din păcate, nu există o înregistrare a comentariilor și întrebărilor puse în timpul instruirilor, ceea ce ar fi putut ajuta Consiliul ARACIS în ajustarea *Metodologiei de evaluare externă* după încheierea fazei de pilotare.

Comitetul de monitorizare apreciază efortul deosebit al acelor membri ai Consiliului care s-au deplasat în teritoriu pentru a realiza aceste întâlniri cu experții care urmau să fie antrenați în misiuni de evaluare externă.

Totuși, față de complexitatea misiunilor de evaluare externă, față de rolurile distribuite ale membrilor unei echipe de evaluatori externi, apreciem că instruirea nu a fost consistentă. Eterogenitatea echipelor de evaluatori sub aspectul instruirii a putut fi

observată de către directorii de misiune numiți de Consiliu și a fost frecvent invocată de reprezentanți ai universităților evaluate în faza pilot. Nu trebuie pierdut din vedere faptul că, pregătirea neomogenă a evaluatorilor induce arbitrariul într-un proces în care se urmărește tocmai evitarea subiectivismului.

De altfel, Consiliul a luat măsura de a invita patru universități să elaboreze un *pachet de pregătire on line* a experților începând cu anul universitar 2007-2008.

Comitetul de monitorizare apreciază că următoarele aspecte legate de instruirea evaluatorilor merită să fie analizate de către Consiliul ARACIS:

- 2.40. Cunoașterea de către evaluatori a cadrului legal al realizării evaluării externe este o premisă a instruirii, dar aceasta trebuie să se realizeze, în principal, prin analiza aprofundată și dezbaterăa unor studii de caz reale sau simulate, eventual prin studierea bunelor practici evidențiate în alte țări europene. Competența evaluatorilor trebuie dezvoltată prin organizarea periodică de dezbateri și analize comparative ale diferitelor opinii exprimate cu privire la un standard sau altul, la îndeplinirea unui indicator de performanță sau a altuia. Argumentarea clară a opiniei așteptate (corecte) pentru fiecare caz poate oferi o pregătire mult mai eficientă decât însușirea teoretică a principiilor, procedurilor și grilelor de evaluare.
- 2.41. Elaborarea și publicarea de culegeri de bune practici în universitățile românești și străine, diseminarea de recomandări și posibile soluții pentru deficiențele frecvent constatate pe parcursul misiunilor de evaluare sunt de natură să sprijine omogenizarea pregătirii experților evaluatori.
- 2.42. Deoarece înscrierea în Registru este susceptibilă de completare periodică cu noi experți, instruirea trebuie reluată ciclic, pentru ca toți evaluatorii să dispună de o pregătire teoretică și aplicativă adecvată. Workshop-uri tematice, dar și *E-learning* și *blended learning* sunt modalități pregătire continuă, care pot ameliora performanța evaluatorilor cu condiția pregătirii unor pachete coerente de programe de instruire.
- 2.43. Pentru a spori pragmatismul pregătirii evaluatorilor, apreciem că dincolo de legislație, metodologie și proceduri, pregătirea experților pentru evaluarea instituțională trebuie separată (și aprofundată din punct de vedere al conținutului) de formarea evaluatorilor de programe de studii.
- 2.44. Certificarea competenței de evaluator extern la finele unui ciclu de instruire, prin promovarea unei probe de simulare a evaluării unui program de studii, respectiv, a unei instituții, ar oferi ARACIS garanția calității evaluatorilor săi.
- 2.45. Consiliul trebuie să elaboreze și să aplice o metodologie adecvată de informare prealabilă și pregătire și pentru experții străini invitați să participe la misiuni de evaluare în universitățile românești. Nu poți aștepta beneficii maxime din evaluarea colegială făcută de către experții academici din străinătate, dacă nu pui la dispoziția lor informații pertinente cu privire la particularitățile sistemului românesc de învățământ superior, detalii cu privire la metodologia românească de evaluare externă a calității (începând cu autorizarea de funcționare provizorie și acreditarea și continuând cu evaluarea periodică a calității în instituțiile acreditate de învățământ superior), tipurile de calificative acordate și circumstanțele atribuirii lor etc.
- 2.46. Imaginea ARACIS este în mod fundamental dependentă de modul de lucru și profesionalismul evaluatorilor. Deocamdată, se poate spune că prea puțini evaluatori

sunt familiarizați cu abordările europene din domeniul asigurării calității, mai ales în privința centrării pe rezultatele învățării (learning outcomes) și pe activitatea autonomă a fiecărei instituții de învățământ superior de proiectare și realizare a managementului asigurării calității. În consecință, axele de referință ale programului special conceput de ARACIS în colaborare cu universitățile pentru instruirea continuă a experților și certificarea competenței lor profesionale, trebuie să fie centrarea pe rezultatele învățării (calificarea absolvenților) și pe managementul asigurării calității în universități.

2.5. Selectarea evaluatorilor pentru misiuni

Potrivit art. 18, lit. b din OUG nr. 75/2005, în îndeplinirea misiunii sale, ARACIS are dreptul „să alcătuiască pe baza unei metodologii transparente și folosind criteriile de competență și competitivitate, propriul registru de evaluatori, pe care îl pregătește metodologic și îl delegă pentru efectuarea misiunilor de evaluare externă a calității”.

În activitatea sa de evaluare externă din perioada de pilotare, ARACIS a folosit două categorii de evaluatori: unii permanenți, alții selectați pentru câte o misiune. Ambele categorii de experți provin din baza de date constituită sub forma *Registrului propriu de evaluatori*.

Potrivit unei decizii interne a Consiliului ARACIS, experții permanenți sunt numiți de Consiliu pe o perioadă de trei ani. O dată la trei ani, o treime din membrii fiecărei comisii de specialitate ar urma să se înnoiască tot prin numire de către Consiliu. Experții permanenți sunt constituiți în 13 comisii de specialitate și funcționează în subordinea Consiliului: 11 comisii sunt alcătuite pe grupări *ad hoc* ale domeniilor de studii, o comisie este dedicată învățământului la distanță și o altă comisie vizează evaluarea instituțională pentru activități manageriale și financiare). Regulamentul de funcționare al acestor comisii, precum și componența lor sunt postate pe pagina web a Agenției. Din analiza Regulamentului se desprinde faptul că misiunea principală a comisiilor permanente de experți este aceea de a analiza rapoartele întocmite cu prilejul misiunilor de evaluare și de a propune Consiliului ARACIS validarea. Celelalte sarcini sunt, mai curând, transferuri de responsabilități de la aparatul tehnic al Agenției către comisiile de experți permanenți (pregătirea și păstrarea de documente, evidența cheltuielilor legate de funcționarea comisiei etc.).

Comisia de monitorizare apreciază preocuparea Consiliului de a avea un aviz prealabil deciziei de omologare a rezultatelor unei misiuni de evaluare. Totuși, permanentizarea unor echipe experți, fie ei și anunțați public pe pagina web a Agenției, nu constituie bună practică europeană. Experții permanenți sunt oricând expuși presiunilor de tot felul, iar suspiciunile legate de eventuala lor coruptibilitate pot genera un alt tip de preocupări pentru Consiliul ARACIS.

În timpul vizitelor efectuate de membrii Comitetului de monitorizare în universitățile evaluate, au fost înregistrate și remarci privind proveniența predilectă a experților permanenți din structuri specifice fostului consiliu de acreditare. În mediul universitar românesc există temerea că această origine a experților permanenți ar putea influența negativ îndeplinirea misiunii ARACIS. Pe de altă parte, din rapoartele șefilor echipelor de evaluatori se poate observa cu ușurință faptul că misiunile de evaluare din

perioada de pilotare a introducerii noii Metodologii de evaluare externă s-au concentrat pe aspecte ale acreditării de program și instituționale, managementul asigurării calității, ca parte a strategiei instituționale a fiecărei universități fiind abordat doar în subsidiar.

Comitetul de monitorizare apreciază că, în acest domeniu de activitate al Agenției merită analizate următoarele aspecte:

- 2.47. Instituirea comisiilor de experți permanenți (de specialitate) a fost o soluție de contracarare a pregătirii în pripă și insuficiente a experților înscriși în *Registrul propriu al ARACIS*. Odată cu revizuirea Metodologiei de evaluare externă și cu regularizarea instruirii și certificării competenței experților, existența comisiilor permanente de specialitate ar trebui să înceteze, deoarece sunt încălcate principiile fundamentale de funcționare ale unei agenții de asigurare a calității în educație (încredere, colegialitate, transparență, competență, competitivitate).
- 2.48. Apreciem că Agenția nu poate funcționa cu două categorii de experți, unii mai responsabili decât alții pentru calitatea activității prestate în numele ARACIS. Permanentizarea măsurii instituite de Consiliu este de natură, pe de o parte, să micșoreze responsabilitatea experților trimiși în misiunile de evaluare, iar pe de altă parte, să deschidă calea pentru posibila modificare a rapoartelor constatative inițiale cu aprecieri subiective ale experților permanenți. Din nefericire, astfel de practici sunt bine cunoscute în activitatea fostei autorități de evaluare academică și acreditare, care a funcționat în perioada 1993 – 2005, iar riscul reeditării acestora trebuie să reprezinte o preocupare permanentă de prevenire și diferențiere de imagine pentru ARACIS.
- 2.49. Prin instituirea acestor comisii permanente de experți sunt nejustificat încărcate costurile de funcționare ale Agenției (fiecare comisie cuprinde 7-13 membrii, a căror activitate este compensată în funcție de numărul orelor de muncă).
- 2.50. Conceperea unei proceduri clare de *omologare tehnică a rapoartelor de misiune* de evaluare de către inspectorii de specialitate din personalul Agenției sub controlul celor 15 membrii ai Consiliului ar putea înlocui în mod eficient actualul for intermediar instituit tocmai în vederea omologării tehnice a rapoartelor venite din teren.

Referindu-ne, în continuare, la ceilalți experți români sau străini invitați să participe punctual la misiunile de evaluare externă, nu am identificat un set publicat de criterii de nominalizare sau o procedură de selectare a acestora. Chiar dacă aceste elemente pot fi intuite de un public avizat, comitetul de monitorizare apreciază că:

- 2.51. Principiul transparenței deciziilor impune elaborarea și publicarea pe pagina web a Agenției a unei proceduri de selectare a experților pentru fiecare dintre misiunile de evaluare externă efectuate în numele ARACIS.
- 2.52. Respectarea acestei proceduri presupune, între altele, o preocupare permanentă de diseminare a imaginii ARACIS ca instituție garantă a calității în învățământul superior, care invită experți români și străini să sprijine angajamentul său de a servi interesul public.
- 2.53. Orice numire într-o misiune de evaluare trebuie să facă referire la respectarea prevederilor unei proceduri de selecție și, de asemenea, la primirea de către Agenție din partea persoanei nominalizate a angajamentului de respectare a Metodologiei de evaluare externă și a Codului de etică profesională a ARACIS.

2.6. Interacțiunea cu universitățile înainte de derularea misiunilor de evaluare

După stabilirea listei universităților antrenate în pilotarea aplicării noii *Metodologii de evaluare externă a calității*, Consiliul ARACIS a informat letric universitățile asupra selectării lor pentru faza pilot. Ulterior, a convenit cu acestea data depunerii rapoartelor de evaluare internă și a numit directorii de misiune. Directorii de misiune au efectuat o primă vizită de contact la sediul universităților și au convenit, de comun acord cu acestea, asupra listei programelor de studiu care urmează să fie analizate în timpul misiunii de evaluare. În temeiul acestui acord, Consiliul a numit membrii echipelor de evaluatori, precum și șefii acestor echipe. Programarea și derularea misiunilor s-a realizat cu acordul universităților.

Din informațiile oferite atât de conducerea Agenției cât și de cele zece universități evaluate rezultă că, a existat o bună comunicare între ARACIS și fiecare dintre instituțiile de învățământ superior.

Atunci când au apărut neclarități în legătură cu conținutul tehnic al rapoartelor de evaluare internă, membrii Consiliului, dar și o parte din inspectorii de specialitate ai Agenției au oferit răspunsuri și au dat consultanța necesară elaborării complete și la timp a documentației de către fiecare dintre universități.

Apreciind efortul organizatoric și logistic al Agenției (Consiliul asistat de personalul tehnic angajat), membrii Comitetului de monitorizare consideră că această secvență a evaluării externe periodice a calității ar putea fi îmbunătățită astfel:

- 2.54. Misiunea de evaluare externă a calității ar trebui să aibă loc numai în perioadele de plină activitate a universităților (în timpul semestrelor și/sau al sesiunilor de examene), când atât corpul profesoral, cât și studenții sunt prezenți în campus.
- 2.55. Programarea misiunilor trebuie astfel realizată încât nu numai evaluatorii români, dar și cei invitați din străinătate să poată fi prezenți concomitent în universitatea evaluată. Vizitarea pe rând nu are valoare de analiză colegială, nu permite transmiterea de experiență și de bune practici și nici nu contribuie la întărirea încrederii instituționale sau la promovarea internațională a imaginii ARACIS.
- 2.56. Durata și succesiunea fazelor unei misiuni de evaluare externă trebuie mai bine corelată cu numărul experților antrenați în această activitate, amploarea și complexitatea programului vizitei.

2.7. Misiunea studenților în faza pilot

Potrivit art. 19, alin. 9 din Legea nr. 87/2006 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 75/2005 privind asigurarea calității educației, „*la lucrările Consiliului interimar al ARACIS participă, cu statut de observator, doi reprezentanți ai asociațiilor studențești*”.

Prin intermediul paginii web a Registrului de experți, Consiliul ARACIS a invitat studenții interesați în problematica evaluării calității învățământului superior să prezinte alături de un CV, o scrisoare de motivație și un scurt eseu referitor la neajunsuri observate

de ei în propriul campus universitar. Pe baza analizei comparative a acestor piese au fost selectați un număr de cca. 40 de studenți și studente din diferite centre univesitare.

Cu sprijinul Consiliului ARACIS, a fost realizată și o pregătire/ instruire a studenților în vederea asumării unui rol de evaluator în misiunile programate de Agenție. Pregătirea a constat în:

- Distribuirea documentelor privind cadrul legal de funcționare a Agenției, metodologia și ghidurile de evaluare externă;
- Organizarea unei serii de conferințe și prezentări referitoare la asigurarea calității în învățământul superior și rolul studenților în acest proces.

În funcție de disponibilitatea studenților în perioada de efectuare a misiunilor de evaluare externă (care au coincis în bună măsură cu sfârșitul celui de al doilea semestru sau cu sesiunea de examene din vara 2007), au fost cooptați 1-2 studenți în fiecare dintre misiunile de evaluare externă. Nu a putut fi identificat vreun model sau principiu de repartizare a studenților pe misiunile de evaluare.

Este îmbucurător faptul că în nouă din cele zece misiuni derulate în faza pilot, studenții s-au prezentat și s-au implicat alături de experții proveniți din rândul corpului didactic în realizarea unei evaluări proprii a acelor aspecte care sunt de interesul și competența lor. Aria largă de interes a studenților prezenți în evaluarea externă a universităților, relevanța și acuitatea multora dintre constatările făcute denotă faptul că, există nu numai preocupare pentru calitatea învățământului superior, dar și maturitate și pragmatism în abordarea unei teme atât de complexe.

Partea preponderentă a studenților selectați pentru a deveni evaluatori a provenit din anul I de studii de licență. Lipsa lor de experiență, dar și dorința încă nealterată de a lupta cu stereotipurile conservatoare din mediul academic se reflectă în spontaneitatea redactării, în unele aprecieri judecate de către unii experți și angajați ai Agenției ca fiind naive, insuficient de argumentate. Și totuși, dincolo de frazele uneori insuficient șlefuite, conducerile universităților și experții ARACIS ar fi trebuit să discearnă destule situații problematice în modul de funcționare și gestionare a fiecăreia dintre universitățile evaluate în faza de pilotare.

Munca studenților cooptați în misiunile de evaluare externă ar fi fost mai eficientă și mai nuanțată dacă, alături de raportul de autoevaluare instituțională prezentat de conducerea universității, ARACIS ar fi primit de fiecare dată și un raport independent de evaluare elaborat de studenții universității. Din păcate, doar în patru cazuri din zece a existat un asemenea raport, ceea ce pentru o fază pilot de implementare a noii metodologii de evaluare externă nu este rău. Totuși, conducerile universităților ar trebui să-și stimuleze studenții pentru a contribui la ameliorarea calității activității din campus, inclusiv prin elaborarea de rapoarte proprii de evaluare. La rândul său, ARACIS ar trebui să aprecieze în mod distinct faptul că studenții universității au propriul lor raport de evaluare.

Reprezentanții studenților prezenți în misiunile de evaluare externă au redactat și înaintat ARACIS rapoarte proprii cuprinzând constatările făcute atât în timpul evaluării de programe de studiu, alături de expertul desemnat de Agenție, cât și în anchetele derulate pe parcursul misiunii în campusul universitar sau în întâlnirile distincte organizate cu reprezentanții studenților din universitatea evaluată. Analiza de text a acestor rapoarte ale studenților evaluatori evidențiază, din păcate, faptul că instruirea a fost insuficientă. Majoritatea studenților-evaluatori nu au avut repere clare de referință în misiunea lor.

Redactările sunt foarte diferite: de la simple narări ale etapelor vizitei în universitate la rapoarte extrem de detaliate, care s-au inspirat din punct de vedere structural din fișele de misiune ale șefilor echipelor de experți. Nu greșim dacă afirmăm că studenților le-a lipsit un ghid de redactare unui astfel de raport. De asemenea, studenților nu li s-a recomandat să propună un calificativ la încheierea misiunii de evaluare.

În schimb, studenții au formulat recomandări și propuneri, multe dintre ele discutate și agreeate cu șefii echipelor de experți. Câteodată, tonul ultimativ al formulărilor, lipsa argumentelor tari (texte de lege, extrase din situații statistice etc.), păreri subiective sau generalizarea tendențioasă a constatărilor făcute într-o catedră sau o facultate a deranjat conducerea universității. Nu trebuie omis, însă, faptul că România derulează pentru prima dată o acțiune de asemenea proporții vizând evaluarea externă a calității învățământului superior cu luarea în considerare a opiniei studenților, potrivit *standardelor și recomandărilor ENQA*. Pe de altă parte, implicarea studenților în realizarea acestui obiectiv continuă să genereze comentarii contradictorii în rândul membrilor comunității academice (studenți și profesori).

Pentru a valorifica în mai mare măsură contribuția studenților la îmbunătățirea reală a calității educației, Comitetul de monitorizare recomandă Consiliului ARACIS:

- 2.57. Sprijinirea universităților, prin diseminarea sub auspiciile AEACIS de bune practici din România și din Spațiul European de Învățământ Superior, în promovarea unei cât mai bune informări a studenților din punct de vedere al completitudinii ariilor de activitate ale universității, al alternativelor de studiu, al serviciilor din campus, al regulamentelor și procedurilor, al posibilităților de consiliere etc.
- 2.58. Recunoașterea fără echivoc a rolului major al studenților în evaluarea internă a calității programelor de studii, în aprecierea rezultatelor învățării, dar și a performanței instituției de învățământ superior.
- 2.59. ARACIS ar putea sprijini studenții să elaboreze rapoarte independente de evaluare oferind, la cerere, un punctaj orientativ al unui astfel de raport și consultanță gratuită asociațiilor studențești pentru pregătirea propriilor echipe de evaluatori.
- 2.60. ARACIS ar trebui să garanteze confidențialitatea rapoartelor independente de evaluare elaborate de către studenți, dacă se dorește, cu adevărat, opinia beneficiarului nemijlocit al programelor de studii.
- 2.61. Agenția ar trebui să stimuleze universitățile evaluate să ia măsuri de implicare directă a studenților nu numai în evaluarea profesorilor, dar și în evaluarea mecanismelor de decizie academică și financiară, în analiza internă a calității serviciilor oferite în campusul universitar.
- 2.62. Implicarea Agenției, alături de conducerile universităților, în educarea sistematică a masei de studenți în spiritul responsabilității pentru asigurarea calității, astfel încât aceștia să-și poată aduce cea mai eficientă contribuție la managementul asigurării calității.
- 2.63. Invitarea reprezentanților aleși ai studenților să ia parte la elaborarea planurilor și programelor de îmbunătățire continuă a calității în universitate, pornind de la rapoarte de evaluare instituțională dezbătute în comunitatea studențească.
- 2.64. Dacă Agenția va decide să invite studenții în calitate de observatori independenți și în viitoarele misiuni de evaluare externă, ARACIS va trebui să identifice cele mai potrivite modalități de formare continuă a competențelor lor de evaluare și de transfer

de know how de la o generație la alta de studenți. Publicarea unor culegeri de bune practici și dezbateri de studii de caz ar avea probabil un impact salutar asupra eficientizării participării studenților la evaluarea externă a calității.

2.8. Derularea misiunilor de evaluare

Rapoartele misiunilor de evaluare, părerile exprimate în cadrul celor două anchete de opinie realizate din inițiativa comitetului de monitorizare, dar și discuțiile purtate de membrii Comitetului de monitorizare cu reprezentanții universităților în timpul și după vizitele experților ARACIS subliniază faptul că misiunile de evaluare s-au derulat în bune condiții.

Nu au fost semnalate conflicte sau refuzuri de a dialoga, după cum nu au fost înregistrate nici reticențe din partea universităților de a da acces deplin la toate informațiile solicitate de evaluatori sau de a furniza date suplimentare față de cele transmise Agenției sub formă de anexe tehnice, odată cu rapoartele de evaluare internă.

În realizarea colaborării colegiale efective între reprezentanții fiecărei universități și echipa de experți ai Agenției, rolurile de moderatori ai dialogului au revenit, pe de o parte, persoanei de contact desemnate de către fiecare instituție de învățământ superior, iar pe de altă parte, directorului de misiune și șefului echipei de evaluatori din partea Agenției.

Echipa de evaluatori a avut reuniuni în plen la începutul și sfârșitul fiecărei misiuni. Reuniunile de la început de misiune urmăreau armonizarea conduitei membrilor echipei cu privire la aplicarea procedurilor și instrumentelor de evaluare. Au fost semnalate sporadic și situații în care unii dintre evaluatori și-au declarat dezacordul cu privire la Metodologia de evaluare externă pe care urmau să o aplice în următoarele zile. Directorii de misiune și coordonatorii echipelor de evaluatori au remediat, în bună măsură, conduita acestora, invitându-i să se adreseze Consiliului ARACIS cu observațiile și propunerile de ameliorare a metodologiei. Pe parcursul evaluării propriuzise, experții pentru evaluarea programelor de studii au lucrat, de obicei, individual. La rândul său, coordonatorul echipei, însoțit, de obicei, de directorul de misiune a efectuat evaluarea instituțională.

Pe parcursul misiunii de evaluare, în toate universitățile au avut loc întâlniri distincte cu reprezentanții studenților. De regulă, acestea au fost organizate în absența reprezentanților conducerii universității sau ai programelor de studii, potrivit cutumei recunoscute atât pe plan internațional cât și în practica evaluărilor precedente din România. În faza de pilotare a introducerii noii *Metodologii de evaluare externă*, au fost semnalate, totuși, abateri de la aplicarea acestui principiu în două din cele zece universități, ceea ce a compromis, în bună măsură, scopul final al realizării unor astfel de reuniuni.

De asemenea, în toate universitățile au avut loc întâlniri distincte, mai mult sau mai puțin relevante pentru scopul misiunii de evaluare, cu reprezentanții absolvenților și ai angajatorilor. Constatăm că în unele misiuni discuția cu această categorie de beneficiari ai programelor de studii a alunecat prea mult spre discutarea colaborării pentru realizarea în prezent sau în viitor a unor proiecte comune de cercetare, ceea ce, în esență, nu este rău, dar a fost în detrimentul discutării aspectelor legate de calificarea absolvenților, de conținutul procesului instructiv-educativ, de pregătirea practică, de gradul de satisfacție/insatisfacție cu privire la angajarea absolvenților etc.

Doar în șapte din zece universități au fost organizate întâlniri distincte cu membrii corpului profesoral tânăr separat de seniorii instituției, după cum doar în jumătate din universitățile antrenate în acest proces de pilotare au avut loc întâlniri separate cu reprezentanții personalului tehnic. Recomandarea ENQA de a organiza întâlniri distincte cu diferitele categorii ale comunității universitare are în vedere dezvoltarea unei conștiințe colective a necesității asigurării calității, responsabilizarea tuturor părților implicate în viața din campus pentru calitatea *out put*-ului final al funcționării unei instituții de învățământ superior.

La încheierea fiecărei misiuni de evaluare, coordonatorul echipei de evaluatori și directorul de misiune au avut o întâlnire de lucru cu conducerea universității, în cadrul căreia au informat asupra principalelor constatări făcute pe parcursul vizitei.

Comitetul de monitorizare recomandă Consiliului Agenției și conducerii universităților următoarele:

- 2.65. Continuarea susținută a efortului de diseminare a noii culturi a calității în rândul tuturor categoriilor de membri ai comunității academice, punând accent pe rolul distinct al fiecărei categorii în asigurarea și creșterea continuă a calității absolvenților programelor de studii.
- 2.66. Reanalizarea deciziei Consiliului de a trimite în misiunea de evaluare externă doar câte un singur expert pentru fiecare program de studiu (practica internațională este de a avea 2-4 experți pentru fiecare program) și eliminarea situațiilor în care unui expert i s-a cerut să evalueze în același interval de timp și în aceeași misiune două programe diferite de studiu. Oricât de recunoscută ar fi experiența și reputația profesională, oricât de mare ar fi acuitatea atenției unui expert, principiul evaluării colegiale impune prezența unui al doilea evaluator cu o părere la fel de profesionistă, dar independentă față de opinia primului expert.
- 2.67. Acordul necondiționat al evaluatorului de a respecta întocmai *Metodologia de evaluare externă a calității* reprezintă o condiție prealabilă obligatorie, care trebuie verificată de către Agenție, prin obținerea unei declarații de la fiecare expert propus pentru o misiune de evaluare. În fond, în timpul misiunii, el acționează în numele ARACIS.
- 2.68. Durata misiunii de evaluare în instituții trebuie menținută la minimumul necesar pentru realizarea obiectivelor, astfel încât eventualul disconfort asupra vieții și activității în campus să fie cât mai redus.
- 2.69. Cu toate acestea, misiunea unei evaluări periodice a calității nu se poate axa preponderent pe aspectele cantitative ale factorilor de input, cum se poate lesne constata din parcurgerea fișelor de evaluare folosite în prezent. În aceste misiuni periodice de evaluare a calității în universitățile acreditate, accentul trebuie deplasat spre evaluarea calitativă a procesului de formare, spre evaluarea preocupării universității de a-și centra funcționarea pe student și pe calificarea lui, spre observarea măsurii în care planurile de învățământ, programele analitice și mai ales bibliografia recomandată studenților asigură modernitatea formării și dezvoltarea de cunoștințe, competențe și aptitudini așteptate pe piața muncii de către angajatori. De aici, rezultă necesitatea revizuirii fundamentale a conținutului fișelor de evaluare și a instrumentelor de comensurare. În paralel, interesul evaluatorilor trebuie reorientat de la bifarea aspectelor formale, cantitative spre evaluări calitative ale diferitelor aspecte ale

educației, spre conținutul activităților și contribuția lor la calificare absolventului, spre recomandări de ameliorare a calității.

- 2.70. În cazul evaluării instituționale, având în vedere mulțimea aspectelor antamate în timpul unei misiuni, este imperativ necesară constituirea unei echipe distincte, formate din 2-3 experți care să lucreze împreună pentru a acoperi atât aspectele legate de capacitatea instituțională, cât și cele referitoare la eficacitatea educațională și asigurarea calității.
- 2.71. În interacțiunea viitoare a Agenției cu universitățile evaluate, o atenție deosebită va trebui acordată dinamicii asigurării calității, preocupării strategice a fiecărei universități de a aborda holistic problematica asigurării calității și de a crește continuu calitatea calificărilor promise studenților și absolvenților săi.
- 2.72. Selectarea și pregătirea specială a coordonatorilor de echipe de evaluatori trebuie să rămână un obiectiv permanent al Consiliului. Dincolo de pregătirea de conținut, această categorie de evaluatori trebuie să beneficieze de un program specific de formare și dezvoltare a capacității lor de a stimula și dirija dialogul, de a selecta dintr-un volum mare de informații acele câteva date care sunt definitorii sau distinctive pentru universitatea vizitată, de a extrage din textele rapoartelor interne de evaluare aspectele critice, de a formula judecăți și aprecieri sub formă de fraze concise, dar elocvente.
- 2.73. Baza proprie de date a ARACIS trebuie și ea treptat constituită prin cooperarea cu Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCSIS), cu Consiliul Național al Finanțării Învățământului Superior (CNFIS), cu direcțiile generale de specialitate din Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, cu Agenția Națională pentru Calificările din Învățământul Superior și Parteneriat cu Mediul Economic și Social (ACPART). O astfel de bază de date facilitează evaluarea externă a unui program sau a furnizorului ei, oferind elementele de comparație la nivel de domeniu de studii sau de universitate.
- 2.74. Organizarea de reuniuni distincte cu reprezentanții diferitelor categorii de membrii din comunitatea universitară trebuie mai bine pregătite și derulate cu respectarea condițiilor circumstanțiale care asigură exprimarea liberă a opiniei celor ce participă la astfel de reuniuni.
- 2.75. Elaborarea unor ghiduri de dialog cu fiecare categorie a comunității universitare ar putea facilita misiunea echipei de evaluatori. În același timp, nu trebuie să se ajungă la standardizarea dialogului, la impunerea unor fișe de observare/ înregistrare formală a acestor reuniuni.
- 2.76. Pe de altă parte, universitățile trebuie să se abțină de la înclinația de a influența sau supraveghea opinia diferitelor persoane care sunt parte a comunității din campus. În fond, opiniile diferite liber exprimate sunt în beneficiul conducerii universității: ele arată care sunt problemele critice ale conviețuirii în campus și care sunt căile de soluționare a neajunsurilor și de prevenire a repetării lor viitoare. Totodată, organizarea unor astfel de reuniuni distincte arată unde se află universitatea pe o scală imaginară de dezvoltare a culturii calității în sânul instituției, a spiritului de responsabilitate pentru imaginea instituției.

2.9. Interacțiunea cu universitățile după realizarea misiunii de evaluare

Departamentul de evaluare externă a calității din cadrul ARACIS a primit după derularea fiecărei misiuni de evaluare:

- Raportul de evaluare instituțională întocmit de directorul de misiune împreună cu coordonatorul echipei de experți care a realizat vizita;
- Raportul de evaluare instituțională elaborat de expertul străin;
- Raportul/rapoartele întocmit(e) de studentul/studentii prezent/prezenți în misiune;
- Rapoartele de evaluare ale programelor de studiu cuprinse în programul vizitei de evaluare periodică a calității;
- Fișele de evaluare întocmite de experți în timpul misiunii.

Analiza rapoartelor de evaluare instituțională dovedește strădania directorilor de misiune și a coordonatorilor de echipe de experți de a răspunde cât mai bine rubricilor unui document *template*. Prin adoptarea acestui format, Agenția a dorit să se asigure că va obține un fond de informații cât mai complet despre universitatea evaluată, informații care să asigure, în același timp, comparabilitatea între instituțiile de învățământ superior. Măsura este corectă dacă sunt într-adevăr acoperite toate aspectele de natură calitativă și cantitativă urmărite într-o misiune de evaluare. Este nejustificată, însă, reluarea pe pagini întregi a unor pasaje din raportul intern de evaluare al universității, cu atât mai mult cu cât, aceste pasaje descriu instituția în termeni generali și nu se referă la vreun aspect al managementului asigurării calității.

Cercetarea rapoartelor de evaluare transmise de experții străini dovedesc faptul că, cel puțin pentru acest episod al pilotării, experții au fost trimiși în teritoriu fără o pregătire minimă prealabilă, fără să li se ceară un raport cu o structură orientativă acoperitoare a întregii problematice a unei evaluări instituționale externe a calității. Nu a fost cerută nici declarația de imparțialitate și confidențialitate. Este clar că Agenția a mizat totul pe buna lor credință și pe experiența acumulată de aceștia în alte sisteme de învățământ superior. Rapoartele experților străini variază în lungime de la 1,5 la cca. 5 pagini și, alături de relatări ale stării de fapt (în care se găsesc adeseori referiri la interesul de a continua colaborarea cu universitățile evaluate), se disting, de obicei, valoroase recomandări de eliminare a neajunsurilor, de creștere a calității, de sporire a performanței etc.

Într-un paragraf anterior au fost semnalate constatări asemănătoare cu privire la acoperirea diverselor aspecte ale misiunii de evaluare în rapoartele elaborate de studenți.

Rapoartele de evaluare ale programelor de studiu confirmă faptul că experții ARACIS au fost în mare măsură preocupați de verificarea respectării standardelor de acreditare și au completat cu scrupulozitate rubricile fișelor de evaluare al căror conținut a făcut obiectul observațiilor în paragraful anterior al prezentului Raport.

În pofida unei inventarieri amănunțite a stării de fapt, majoritatea rapoartelor de evaluare ale programelor de studii nu prezintă calificativele propuse de către experții Agenției. Deși rapoartele de evaluare instituțională constată absența calificativelor la nivelul programelor vizitate, nici directorul de misiune și nici coordonatorul echipei de experți nu au intervenit la încheierea misiunii pentru a obține propunerea de calificativ. În schimb, fiecare raport instituțional propune un calificativ general la nivel de universitate, ceea ce dă naștere unei interogații cu privire la temeinicia propunerii de calificativ.

Pe baza acestor rapoarte și fișe de evaluare, Agenția a remis fiecărei universități evaluate o scrisoare cuprinzând aprecieri cu privire la credibilitatea informațiilor

diseminate, principalele constatări din timpul vizitei și unele recomandări menite să îmbunătățească pe viitor calitatea educației. Totodată, Agenția a invitat universitățile să aibă o reacție la observațiile și recomandările făcute de echipa de evaluatori.

Din lecturarea scrisorilor ARACIS având o amplitudine de 3,5 până la 9 pagini, se poate constata că Agenția a fost preocupată să reafirme spiritul de colaborare colegială și buna credință cu care a derulat misiunea de evaluare. Nu există însă nici o rațiune care să justifice reluarea în aceste scrisori ale ARACIS a unor pasaje, uneori chiar a unor pagini întregi din raportul de evaluare internă a universității. Aceste scrisori ar trebui să prezinte într-o formă succintă punctele tari și punctele slabe constatate în timpul misiunii de evaluare externă a calității, precum și o sinteză a recomandărilor la nivel de instituție și de programe de studiu.

Conducerile universităților evaluate în etapa de pilotare au răspuns, la rândul lor, prin scrisori de 2 – 5 pagini. Dincolo de frazele care asigură Agenția de interesul pentru evaluarea externă, de satisfacția cu privire la climatul constructiv al derulării misiunilor de evaluare, majoritatea universităților s-au angajat că vor elabora un program de îmbunătățire a calității, pornind de la observațiile și constatările făcute de echipele de experți. Au fost înregistrate și unele dezacorduri a două universități cu privire la aprecierile evaluatorilor ARACIS. Rectorii acestor universități au fost invitați la sediul Agenției și au discutat cu Președintele și membrii ai Consiliului ARACIS până s-a ajuns la o clarificare a punctelor de vedere disjuncte și s-a convenit asupra măsurilor care trebuie implementate pentru a înlătura deficiențele constatate.

Comitetul de monitorizare recomandă Consiliului Agenției să analizeze și să decidă asupra următoarelor aspecte:

- 2.77. Stabilitatea unui set de cerințe pentru trimiterea în misiunea de evaluare a unui expert al său: nivelul de pregătire individuală pentru executarea unei misiuni de evaluare, respectarea necondiționată a *Metodologiei ARACIS*; angajamentul de recunoaștere și respectare a prevederilor *Codului de etică profesională* etc.
- 2.78. Omologarea unei structuri standardizate pentru fiecare dintre documentele de lucru ale evaluatorilor Agenției. Însuși raportul de autoevaluare internă ar trebui să fie structurat pe puncte tari și puncte slabe identificate de către universitate. De aici, evaluarea externă ar trebui să vizeze aceste puncte tari și puncte slabe ale programului sau ale instituției vizitate și ar trebui să continue cu recomandări de îndreptare a deficiențelor și de sporire continuă a calității în entitatea evaluată.
- 2.79. Introducerea obligativității de a finaliza orice evaluare externă a calității cu propunerea unui calificativ. Nu poate fi considerată a fi încheiată evaluarea unui program de studii sau a unei instituții dacă nu sunt făcute recomandări și nu se propune un calificativ. Agenția nu ar mai trebui să accepte documente de evaluare externă nefinalizate de experții săi.
- 2.80. Eliminarea din corespondența Agenției a frazelor cu caracter descriptiv preluate din rapoartele de autoevaluare ale universităților, precum și a practicii de a repeta prin copiere pasaje din diferite documente suport.

2.10. Procesul de decizie al Consiliului ARACIS cu privire la acordarea de calificative

Departamentul de evaluare externă a calității din cadrul ARACIS a elaborat la rândul său propriul Raport privind evaluarea externă a calității academice din instituția de învățământ superior acreditată. Și de astă dată, amplitudinea documentului este variabilă.

Analiza de text a documentelor prezentate spre aprobarea Consiliului ARACIS arată faptul că, în locul unor adevărate sinteze ale observațiilor și recomandărilor, Departamentul a preferat să preia pasaje din documentele suport menționate anterior în acest paragraf. Uneori, peste 90% din textul Raportului prezentat de Departament constă în reproduceri de opinii din rapoartele de misiune, din scrisorile experților străini, din rapoartele studenților. Desigur, respectarea opiniei fiecărei părți implicate în evaluarea externă este un merit al ARACIS, dar de vreme ce s-a decis publicarea documentelor suport pe pagina web a Agenției odată cu Raportul aprobat de către Consiliul Agenției, reluarea de pasaje în documentul final nu-și mai găsește justificarea.

Pornind de la constatările cuprinse în documentele suport, dar și de la raportul de autoevaluare al fiecărei universități, Departamentul a propus, iar Consiliul a aprobat acordarea de calificative distincte, după cum urmează:

- „*Grad ridicat de încredere*” pentru patru dintre universitățile evaluate în cadrul etapei de pilotare a introducerii noii Metodologii de evaluare externă a calității. În cazul acestor universități, recomandările sunt cu caracter general, fără a viza remedierea unor deficiențe.
- „*Grad ridicat de încredere*” pentru alte cinci universități, dar cu mențiunea că aceste instituții vor fi *revizitate după un an* de către experții ARACIS pentru a constata aplicarea unor măsuri de eliminare a unor deficiențe constatate.
- „*Încredere limitată*” în capacitatea instituțională a unei universități de a asigura calitatea educației și a calificărilor, cu mențiunea că universitatea dispune de *doi ani pentru remedierea deficiențelor grave* constatate mai ales în managementul academic și financiar.
- „*Lipsă de încredere*” în una dintre universități în care evaluarea externă nu a mai avut loc ca urmare a litigiului existent între fracțiuni ale comunității universitare în legătură cu legitimitatea structurilor organizaționale și de conducere.

Comitetul de monitorizare recomandă Consiliului Agenției să analizeze următoarele aspecte legate de decizia de acordare de calificative:

- 2.81. Raportul Departamentului de evaluare externă ar trebui să fie cât mai succint și clar. În acest document, trebuie să fie evocate de fiecare dată valorile în care crede Agenția în realizarea misiunii sale. Totodată, **din Raport nu poate să lipsească o sinteză a punctelor tari și slabe care conduc la acordarea calificativului.**
- 2.82. În temeiul punctelor tari și a celor slabe, Agenția ar trebui să fie mai selectivă în atribuirea calificativului „grad ridicat de încredere”, având conștiința faptului că focalizarea managementului universitar pe asigurarea și creșterea continuă a calității nu poate avea decât un efect benefic.
- 2.83. Indiferent care ar fi calificativul acordat, **ARACIS nu poate să nu atașeze o listă de recomandări cu privire la creșterea continuă a calității în universitatea evaluată.** Doar astfel se consideră îndeplinită misiunea noii Agenții de asigurare a calității.

- 2.84. Decizia Consiliului cu privire la acordarea de calificative **nu** ar trebui să reia fraze din raportul de autoevaluare. Totodată, ar trebui să se renunțe la practica reproducerii de pasaje din diferite documente suport, oricum atașate acestei decizii.
- 2.85. Agenția ar trebui să acorde calificative doar programelor și instituțiilor evaluate potrivit *Metodologiei*. Entitățile care nu îndeplinesc premisele legale sau procedurale pentru evaluarea externă nu ar trebui să fie catalogate de Agenție prin calificative. Ele ar trebui să fie doar atenționate asupra faptului că nu pot face obiectul unei evaluări externe a calității nici de către ARACIS și nici de vreo altă agenție de evaluare atât timp cât nu își rezolvă problemele.
- 2.86. Fiecare misiune de evaluare trebuie distinct dezbătută în ședința Consiliului ARACIS, iar rezultatul dezbaterii – concretizat în calificativul acordat și lista de recomandări – trebuie distinct consemnat în procesul verbal de ședință, care, potrivit legii, trebuie dat publicității.

Capitolul 3

Aspecte emblematice ale activității ARACIS

3.1. Aplicarea Codului de etică profesională

Potrivit cerințelor *Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 75/2005 privind asigurarea calității educației*, art. 17, alin. 2, lit. k, Consiliul ARACIS a adoptat un **Cod de etică profesională**.

Hotărârea Guvernului României nr. 1257/2005 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare al Agenției Române pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior, art. 7, alin. 2, lit. k) prevede că acest Cod este aplicabil membrilor și experților ARACIS.

Pentru a urmări aplicarea *Codului de etică profesională* și a analiza eventualele reclamații și sesizări referitoare la încălcarea unor prevederi ale Codului, ARACIS a constituit o Comisie de Etică și Integritate Morală (CEIM) alcătuită din membrii ai Consiliului Agenției. Această Comisie a propus spre aprobarea Consiliului „*Declarația de confidențialitate*”, care a fost ulterior solicitată cadrelor didactice desemnate de către ARACIS pentru misiunile de evaluare externă.

Trebuie observate două aspecte cu privire la aplicarea *Codului de etică profesională*:

- Prevederile Codului de etică profesională se aplică nu numai evaluatorilor ARACIS, ci și altor categorii de participanți la procesul de asigurare a calității: membrii Consiliului ARACIS, personalul tehnic angajat al Agenției, toți observatorii invitați să asiste introducerea noii Metodologii de evaluare externă (studenții, membrii Comisiei Consultative, membrii Comitetului de monitorizare).
- Confidențialitatea nu este singura valoare/ normă de conduită pe care trebuie să o asume „actorii” procesului de asigurare externă a calității. Obiectivitatea evaluării (judecarea și aprecierea imparțială), conduita colegială, deschiderea spre dialog,

declararea absenței conflictului de interese etc. sunt alte valori prezente în prevederile Codului de etică profesională adoptat de ARACIS.

În legătură cu sesizările (reclamațiile) înregistrate la ARACIS, din materialele prezentate se pot identifica următoarele aspecte principale:

- Prin conținutul lor, sesizările sunt, de fapt, contestații la hotărârea de neautorizare adoptată de către Consiliul ARACIS pentru diferite programe de studii, iar suspiciunea referitoare la corectitudinea conduitei izvorăște din contrarietatea de soluții existentă între autorizarea propusă de evaluatorii trimiși în teritoriu și decizia Consiliului.
- Acuzele de subiectivism și incorectitudine își au sorginea în încălcarea de către unii experți ai Agenției, dar și de către unii membri ai Consiliului ARACIS a confidențialității, care trebuie păstrate pe tot parcursul procesului de evaluare externă.
- Comentariile inoportune și aprecierile făcute în timpul vizitei de evaluare și dialogul uneori neprofesionist cu reprezentanții universității cu privire la inutilitatea publică a noilor programe propuse pot da naștere la suspiciuni cu privire la disponibilitatea Agenției de a analiza imparțial propunerile de programe de studiu și de a aplica spiritul și litera legii și a Metodologiei de evaluare externă.
- Comisia de Etică și Integritate Morală a ARACIS, în urma investigațiilor făcute, a soluționat sesizările pe calea concilierii diferendului între universitatea reclamantă și Agenție, ceea ce a dus la retragerea reclamației în unul din cazuri și, respectiv, la respingerea reclamației ca fiind nefondată, în celălalt caz.

Față de aceste constatări, membrii comitetului de monitorizare recomandă Consiliului Agenției următoarele:

- 3.1. Generalizarea aplicării *Codului de etică profesională* la toate categoriile de actori care participă la evaluarea externă a calității.
- 3.2. Înlocuirea Declarației de confidențialitate cu un alt document de forma unui *Angajament de respectare a Codului de etică profesională*.
- 3.3. În condițiile în care, chiar în timpul vizitelor de evaluare au fost semnalate sporadic încercări de a oferi cadouri substanțiale atât membrilor Comitetului de monitorizare cât și reprezentanților Consiliului ARACIS, considerăm necesară introducerea unei prevederi speciale în relația-cadru dintre Agenție și instituțiile de învățământ superior cu privire la interzicerea sau riscurile unor astfel de tentative de influențare a corectitudinii procesului de evaluare. Agenția ar putea să prevadă chiar și o sancțiune, care să conștă, eventual, în sistarea procesului de evaluare pentru o perioadă de 6-12 luni. Evident, opinia publică ar urma să fie informată cu privire la motivul unei astfel de decizii de amânare a evaluării, iar universitatea și persoanele fizice direct implicate ar trebui să asume consecințele morale și materiale ale unui astfel de comportament.
- 3.4. Pe fond, contestațiile cu privire la deciziile Consiliului vizând autorizarea/ acreditarea sau acordarea de calificative sunt de competența unor comisii neutre, numite de Biroul Executiv al Consiliului, după cum urmează: un membru al Comisiei Consultative de Audit și doi experți preluați aleator din Registrul Agenției. Comisia de Etică și Integritate Morală a ARACIS ar trebui să rezolve doar aspectele legate de sesizările de încălcare a prevederilor *Codului de etică profesională*.

- 3.5. Dacă faptele reclamate întrunesc elementele constitutive ale unei/ unor abateri de la normele de etică profesională, acestea nu pot fi supuse medierii, ci trebuie investigate de către Comisia de Etică și Integritate Morală. Rezultatul deliberărilor din Comisie se concretizează, fie într-o propunere de sancționare a persoanei/persoanelor care a/au nesocotit prevederile Codului, fie în clasarea reclamației înregistrate ca fiind nefondată. În ambele cazuri, după aprobarea de către Consiliul ARACIS, decizia trebuie anunțată în scris părții reclamante și făcută publică, altfel se aduc prejudicii imaginii Agenției.
- 3.6. Sub autoritatea Consiliului ARACIS ar trebui să se reia periodic (dacă e cazul, chiar prin evocarea unor situații de conduită neadecvată) instruirea membrilor săi, dar și a celorlalți actori implicați în evaluarea externă cu privire la „valorile” și „principiile” ce fundamentează întreaga activitate publică a Agenției.
- 3.7. Diseminarea prevederilor Codului trebuie să facă permanent parte din dialogul reprezentanților Agenției cu universitățile, cu alte persoane juridice, cu reprezentanții mass media, cu persoanele fizice. Cunoașterea și, mai cu seamă, respectarea integrală a *Codului de etică profesională* reprezintă o componentă fundamentală a activității tuturor persoanelor implicate în procesul evaluării calității în învățământul superior.

3.2. Promovarea imaginii Agenției

ARACIS este o nouă autoritate a cărei misiune este aceea de a asigura calitatea învățământului superior, de a proteja interesele beneficiarilor direcți și indirecti de programe de studiu, de a produce și disemina informații credibile cu privire la furnizorii de educație și programele lor (vezi prevederile art. 17 din *Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 75/2005*, cu modificările și completările aduse prin *Legea nr. 87/2006*).

O instituție nouă are nevoie de un program coerent de promovare a imaginii sale, prin multiple canale de comunicare, cu mijloace specifice de informare adecvată și eficientă pentru fiecare dintre grupurile țintă: conducerile instituțiilor furnizoare de programe de studiu, corpul profesoral al instituțiilor de învățământ superior, personalul de cercetare, cel administrativ și de secretariat din universități, studenții, elevii din clasele terminale de liceu, angajatorii, publicul larg interesat de oferta de învățământ superior.

Din imaginea noii Agenții face parte și autonomia ARACIS față de oricare dintre sferele puterii, iar această autonomie se concretizează nu numai în independența de decizie, ci și în autonomia financiară și responsabilitatea publică față de toate persoanele fizice și juridice interesate de problematica asigurării calității în învățământul superior. Altfel spus, de vreme ce ARACIS nu este chemată să raporteze nici unei autorități, ea trebuie să demonstreze public faptul că este realmente autonomă, iar această demonstrație trebuie să se concretizeze în echidistanța deciziilor, în corectitudinea calificativelor acordate în urma evaluării externe și în dovedirea independenței financiare.

ARACIS a angajat un responsabil pentru relații publice. Funcția de promotor de imagine înseamnă, însă, mult mai mult decât publicarea de comunicate ale Agenției, organizarea de conferințe de presă, publicarea și diseminarea de broșuri și un dialog civilizată cu interlocutorii. Este necesară o strategie de construire și promovare a imaginii ARACIS, o preocupare sistematică prin care se asigură convergența eforturilor de diseminare a informațiilor cu privire la statutul, misiunea și viziunea noii instituții, cu

informațiile despre activitatea Agenției în fiecare dintre planurile definitorii, de la respectarea prevederilor codului de etică profesională și selectarea angajaților și experților, la procedurile de luare a deciziilor, la asigurarea autonomiei instituționale etc.

Consiliul a ARACIS a promovat interacțiunea directă cu rectorii instituțiilor de învățământ superior prin organizarea de reuniuni regionale evocate în paragrafele anterioare, prin participarea la lucrările Conferinței Rectorilor. În aceeași categorie a contactului nemijlocit intră organizarea instruirii studenților interesați de problematica evaluării externe a calității.

Publicarea și distribuirea pe suport clasic și electronic, dar și afișarea pe pagina web a instituției a quasi-totalității documentelor referitoare la cadrul legal, organizatoric și funcțional al Agenției a constituit o altă componentă a activității de creare de imagine mai ales la nivelul membrilor comunității universitare.

Astfel de acțiuni sunt de salutat, dar ele nu pot substitui o activitate profesionistă dedicată promovării imaginii. Mai trebuie menționat că în afară de diversele constituente ale mediului universitar, celelalte grupuri țintă au fost doar sporadic adresate în cadrul unor activități de informare sau al unor interviuri ocazional acordate pentru emisiuni radio și de televiziune.

Față de aceste constatări, Comitetul de monitorizare recomandă Consiliului ARACIS următoarele:

- 3.8. Elaborarea unei strategii de promovare de imagine cu ajutorul unei societăți de consultanță specializate în astfel de acțiuni. Grupurile țintă trebuie diferit abordate, cu pachete de informații distincte și prin canale diferite. Frecvența grupajelor informative trebuie și ea adecvată particularităților fiecărui grup țintă.
- 3.9. Diversificarea surselor de finanțare a activității ARACIS pentru a întări semnificativ imaginea de instituție autonomă de interes public. Ea ar putea fi realizată, între altele, prin oferirea de servicii specializate nu numai Ministerului Educației și Cercetării sau instituțiilor de învățământ superior interesate, ci și asociațiilor profesionale, Consiliului Național al Formării Profesionale a Adulților, asociațiilor patronale, fundațiilor și organizațiilor neguvernamentale, grupurilor de presă etc.
- 3.10. Completarea sistematică a paginii web a instituției cu informații în acele rubrici care la sfârșitul lunii iulie 2007 mai erau în construcție.
- 3.11. Continuarea unui dialog constructiv cu toți furnizorii de programe de studii specifice educației de nivel terțiar, pentru a promova ideea necesității unei evaluări externe a calității de către ARACIS.
- 3.12. Sprijinirea universităților de stat și private în efortul lor de dezvoltare a unei autentice culturi a calității bazate pe responsabilizarea membrilor comunității universitare și autocontrolul calitativ al propriei activități, pe creșterea calității prin management instituțional adecvat și pe certificarea externă a credibilității ofertei lor de programe de studiu.
- 3.13. Comportamentul evaluatorilor, al membrilor ARACIS, al angajaților permanenți ai Agenției și al oricărei alte persoane implicate în procesul de evaluare a calității afectează pozitiv sau negativ credibilitatea, seriozitatea și responsabilitatea publică a fiecărei persoane, dar și a instituției. Conștientizarea acestui impact aduce o contribuție esențială la promovarea imaginii ARACIS.

- 3.14. Pentru a promova identitatea noii instituții, pentru a da credibilitate noii Metodologii de evaluare, Consiliul Agenției ar trebui să implice, de preferință, specialiști noi, care demonstrează un profesionalism și o moralitate indubitabilă.
- 3.15. Cu toată prețuirea activității fostei autorități de evaluare și acreditare, Consiliul ARACIS ar trebui să recunoască faptul că nu poți avea credibilitate în promovarea identității noii agenții, a viziunii și misiunii unei instituții care prin lege și vocație este fundamental diferită față de fostul consiliu de acreditare afișând liste aproape neschimbate de experți ai vechii instituții. Este necesar transferul de competențe, dar este cel puțin la fel de necesară infuzia de spirit novator, de modernitate europeană în evaluarea internă și externă a calității învățământului superior.

3.3. Aplicarea de către ARACIS a standardelor europene pentru asigurarea calității

Pentru realizarea acestui paragraf, din Raportul adresat Conferinței ministeriale de la Bergen (mai 2005), au fost preluate cele opt standarde recomandate de ENQA pentru evaluarea externă a calității în Spațiul European de Învățământ Superior.

La aceste enunțuri și definiții ale ENQA, Comitetul de monitorizare a adăugat propriile sale constatări cu privire la activitatea ARACIS în perioada de pilotare și a făcut, acolo unde era cazul, recomandări menite a spori adecvarea activității Agenției față de cerințele europene, după cum urmează:

Standardul 3.1.

Folosirea procedurilor externe de asigurare a calității în învățământul superior.

Definiție: Evaluarea externă de către agențiile de asigurare a calității trebuie să ia în considerare prezența și eficacitatea proceselor externe de asigurare a calității descrise în Partea a II-a a Raportului referitor la Standarde și Recomandări Europene.

Constatări ale Comitetului de monitorizare:

Metodologia de evaluare externă, standardele, standardele de referință și lista indicatorilor de performanță a ARACIS a fost elaborată pe baza Standardelor și recomandărilor ENQA.

Observații:

Comitetul de monitorizare consideră că respectarea acestui standard poate fi îmbunătățită, în activitatea viitoare a ARACIS prin operaționalizarea unora dintre recomandările enunțate în paragrafele anterioare, cu prioritate a celor codificate astfel: 2.1; 2.6; 2.11; 2.22 ; 2.23 ; 2.35 ; 2.36 ; 2.44 ; 2.50 ; 2.53 ; 2.60 ; 2.71 ; 2.74 ; 2.76 ; 2.79 ; 2.81 ; 2.83.

Standardul 3. 2.

Statut oficial al Agenției.

Definiție: Agențiile ar trebui să fie recunoscute formal de către autoritățile publice competente din Spațiul European al Învățământului Superior ca agenții cu responsabilități în asigurarea externă a calității și ar trebui să aibă o bază legală. Ele ar trebui să respecte prevederile cadrului legislativ în care își desfășoară activitatea.

Constatări ale Comitetului de monitorizare:

ARACIS a fost creată în 2005 prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 75, modificată și completată prin *Legea nr. 87 din 2006 de aprobare a OUG privind asigurarea calității educației*.

În 2005 și 2006, cadrul legal al Agenției a fost completat prin două hotărâri ale Guvernului prin care se consacră *Regulamentul de organizare și funcționare al ARACIS*, precum și *Metodologia de evaluare externă, standardele, standardele de referință și lista indicatorilor de performanță a ARACIS*.

Observații:

Comitetul de monitorizare consideră că respectarea acestui standard poate fi îmbunătățită, în activitatea viitoare a ARACIS prin operaționalizarea unora dintre recomandările enunțate în paragrafele anterioare, cu prioritate a celor codificate astfel: 2.85; 3.7; 3.8; 3.11; 3.13; 3.14.

Standardul 3. 3.

Activitățile Agenției.

Definiție: Agențiile ar trebui să desfășoare activități de asigurare externă a calității (la nivel instituțional sau la nivel de program) cu o anumită frecvență.

Constatări ale Comitetului de monitorizare:

Potrivit legii, evaluarea externă a calității de către ARACIS se desfășoară cu prilejul examinării cererii de autorizare de funcționare provizorie, al cererii de acreditare, precum și ciclic, la interval de cel mult cinci ani sau mai frecvent la cererea instituțiilor acreditate.

Observații:

Comitetul de monitorizare consideră că respectarea acestui standard poate fi îmbunătățită, în activitatea viitoare a ARACIS prin operaționalizarea unora dintre recomandările enunțate în paragrafele anterioare, cu prioritate a celor codificate astfel: 2.29; 2.30; 2.33; 2.34; 2.35; 2.36; 2.57; 2.59; 2.65; 2.68.

Standardul 3. 4.

Resursele Agenției.

Definiție: Agențiile ar trebui să dispună de resurse adecvate și proporționale, atât din punct de vedere uman cât și financiar, pentru a le permite să organizeze și să desfășoare procesele externe de asigurare a calității într-o manieră eficientă. Trebuie, de asemenea, asigurat cadrul pentru dezvoltarea proceselor și procedurilor aplicate.

Constatări ale Comitetului de monitorizare:

- Consiliul ARACIS este asistat de personalul tehnic al Agenției, angajat pe bază de concurs de competență profesională și repartizat pe departamente și birouri funcționale, potrivit organigramei.
- În îndeplinirea atribuțiilor, Agenția are dreptul să folosească colaboratori externi din țară și din străinătate, experți în domeniul de activitate al ARACIS.
- ARACIS își finanțează integral activitatea din venituri proprii și din fonduri bugetare, potrivit legii.

Observații:

Comitetul de monitorizare consideră că respectarea acestui standard poate fi îmbunătățită, în activitatea viitoare a ARACIS prin operaționalizarea unora dintre recomandările enunțate în paragrafele anterioare, cu prioritate a celor codificate astfel: 2.13; 2.18; 2.20; 2.21; 2.26; 2.40; 2.41; 2.48; 2.70; 2.72; 2.73; 2.78; 3.13; 3.14; 3.15.

Standardul 3.5.

Declararea misiunii

Definiție: Agențiile ar trebui să aibă scopuri și obiective ale activității lor clar și explicit formulate. Acestea ar trebui să fie disponibile într-un document public.

Constatări ale Comitetului de monitorizare:

ARACIS a publicat în format clasic și pe pagina web a Agenției misiunea și principiile de aplicare a metodologiei de evaluare externă a calității.

Observații:

Comitetul de monitorizare consideră că respectarea acestui standard poate fi îmbunătățită, în activitatea viitoare a ARACIS prin operaționalizarea unora dintre recomandările enunțate în paragrafele anterioare, cu prioritate a celor codificate astfel: 2.38; 2.39; 2.46; 2.51; 3.7; 3.10; 3.11.

Standardul 3.6.

Independența Agenției

Definiție: Agențiile ar trebui să fie independente atât în sensul că au responsabilitate autonomă pentru operațiunile desfășurate, cât și în sensul că recomandările și concluziile incluse în rapoarte nu pot fi influențate de terți, cum ar fi instituțiile de învățământ superior, ministerele sau alți factori de decizie.

Constatări ale Comitetului de monitorizare:

- ARACIS este definită și recunoscută ca o instituție autonomă, de interes public prin legea de înființare.
- Alegerea conducerii Agenției și mecanismul de înnoire a Consiliului la fiecare trei ani dovedesc independența ARACIS.
- Deciziile și recomandările Consiliului nu pot fi influențate de terțe persoane.

Observații:

Comitetul de monitorizare consideră că respectarea acestui standard poate fi îmbunătățită, în activitatea viitoare a ARACIS prin operaționalizarea unora dintre recomandările enunțate în paragrafele anterioare, cu prioritate a celor codificate astfel: 2.25; 2.52; 2.85; 3.8; 3.9; 3.11.

Standardul 3. 7.

Criterii și proceduri folosite de Agenție în asigurarea externă a calității

Definiție: Procesele, criteriile și procedurile folosite de agenții ar trebui să fie predefinite și publice. Acestea ar trebui să includă:

- O autoevaluare sau o procedură echivalentă efectuată de agenție asupra procesului de asigurare a calității;
- O evaluare externă de către un grup de experți, incluzând, dacă e cazul, membru(i) dintre studenți și vizite la fața locului la decizia agenției;
- Publicarea unui raport conținând deciziile, recomandările sau rezultatele;
- O procedură de urmărire a acțiunilor întreprinse în cadrul procesului de asigurare a calității în lumina recomandărilor conținute în raport.

Constatări ale Comitetului de monitorizare:

Agenția a publicat pe pagina web și în format clasic, pe hârtie, atât *Metodologia de evaluare externă, standardele, standardele de referință și lista indicatorilor de performanță a ARACIS*, cât și *Ghidul activităților de evaluare a calității programelor de studii universitare și a instituțiilor de învățământ superior*, înainte de a fi inițiat procesul de pilotare.

Întregul proces de evaluare externă pornește de la un raport de autoevaluare a entității care se adresează Agenției cu cererea de evaluare externă.

În echipa de experți nominalizată de ARACIS pentru misiunile de evaluare a fost invitată în calitate de observator independent o echipă de studenți (1-2 persoane).

Potrivit legii, Agenția a publicat pe pagina web decizia sa de acordare a unui calificativ fiecărei instituții evaluate. În majoritatea cazurilor, au fost formulate și unele recomandări.

Observații:

Comitetul de monitorizare consideră că respectarea acestui standard poate fi îmbunătățită, în activitatea viitoare a ARACIS prin operaționalizarea unora dintre recomandările enunțate în paragrafele anterioare, cu prioritate a celor codificate astfel: 2.2; 2.3; 2.4; 2.8; 2.9; 2. 12; 2.14; 2.24; 2.32; 2.34; 2.45; 2.69; 3.1; 3.2; 3.6.

Standardul 3. 8.

Proceduri de gestionare

Definiție: Agențiile ar trebui să dispună de proceduri pentru gestionarea propriei activități.

Constatări ale Comitetului de monitorizare:

ARACIS dispune de majoritatea procedurilor și instrumentelor de gestionare a propriei activități, dar utilizarea lor în activitatea curentă trebuie net îmbunătățită.

Observații:

Comitetul de monitorizare consideră că respectarea acestui standard poate fi îmbunătățită, în activitatea viitoare a ARACIS prin operaționalizarea unora dintre recomandările enunțate în paragrafele anterioare, cu prioritate a celor codificate astfel: 2.10; 2.15; 2.16; 2.17; 2.19; 2.20; 2.42; 2.47; 2.48; 2.49; 2.55; 2.56; 2.59; 2.62; 2.66; 2.82; 2.86; 3.3; 3.5.

Sinteza principalelor recomandări

Numeroasele recomandări din prezentul Raport au fost elaborate în spiritul contribuției colegiale a grupului de experți români independenți care formează Comitetul de monitorizare, la îmbunătățirea funcționării și activității ARACIS pe segmentul evaluării periodice a asigurării calității în universitățile acreditate.

Recomandările urmează să fie analizate de Consiliul Agenției împreună cu Comisia Consultativă de Audit. Recomandările reținute ar trebui să fie ierarhizate de către Consiliu în cadrul unui plan operativ de îmbunătățire a activității ARACIS, în funcție de urgența implementării și de gradul de generalitate al impactului fiecărei măsuri.

În acest paragraf de încheiere, au fost reluate într-o formă sintetică principalele recomandări care vizează patru aspecte fundamentale ale funcționării oricărei agenții de asigurare a calității:

- Consolidarea instituțională;
- Metodologia;
- Experții Agenției;
- Implicarea studenților.

Pe planul **consolidării instituționale a ARACIS**, Comitetul de monitorizare recomandă:

- Respectarea întocmai a spiritului prevederilor *Regulamentului de organizare și funcționare a ARACIS* de către membrii Consiliului, angajații permanenți și experții Agenției;
- Obligativitatea prevederilor *Codului de etică profesională* în toate împrejurările activității pentru toate persoanele implicate direct sau indirect în activitatea ARACIS;
- Îmbunătățirea sistemului de înregistrare a dezbaterilor și deciziilor din cadrul Departamentului de evaluare externă și al Consiliului ARACIS;
- Sporirea transparenței în procesul de luare a deciziei de acordare a unui calificativ instituției/ programului de studii evaluat de către experții ARACIS;
- Elaborarea și adoptarea unei strategii instituționale a ARACIS, pornind de la noua misiune și viziune a agenției, de la sarcinile asumate;
- Diversificarea beneficiarilor serviciilor de evaluare externă oferite de către Agenție și, pe această cale, diversificarea surselor de finanțare a activității ARACIS;

- Revizuirea întregului mecanism de constituire și gestionare a *Registrului propriu de evaluatori ai ARACIS* și consacrarea selectării aleatoare a experților trimiși în misiuni de evaluare externă a calității.
- Elaborarea și implementarea unei strategii de imagine a noii Agenții cu adresarea tuturor categoriilor de *stakeholders*.
- Elaborarea *sub auspiciile ARACIS* a unor manuale specializate, culegeri de bune practici din universitățile românești și de peste hotare, studii de caz etc.
- Îmbunătățirea interacțiunii cu alte agenții și instituții care dețin baze de date referitoare la învățământul superior: CNFIS, CNCSIS, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, ACPART, UNESCO/CEPES, Institutul Național de Statistică, Institutul de Științe ale Educației etc.

Pe planul **îmbunătățirii metodologiei de evaluare externă** aplicate de ARACIS, Comitetul de monitorizare recomandă:

- Revizuirea periodică a *Metodologiei de evaluare externă* și a instrumentelor de aplicare a acesteia (ghiduri, manuale, fișe de evaluare etc.) pe baza observațiilor proprii, a anchetelor tematice de opinie lansate de Agenție, a sesizărilor, contestațiilor și reclamațiilor;
- Elaborarea de ghiduri/ manuale pentru evaluarea periodică a calității în instituțiile acreditate, separat pentru evaluarea de programe de studii, separat pentru evaluarea instituțională;
- O mai evidentă trecere de la evaluarea cantitativă spre evaluarea calitativă a realizării standardelor și recomandărilor de calitate în această fază de evaluare externă periodică. Folosirea intervalelor de comensurare și a scalelor trebuie să prevaleze aprecierilor de tip binar;
- Simplificarea limbajului folosit la definirea criteriilor, standardelor și a indicatorilor de performanță;
- Aspectele de management al calității ca domeniu distinct al asigurării calității în educație ar trebui tratate din perspectiva europeană a asigurării și demonstrării publice a calității. Indicatorii de calitate a procesului și cei de calitate a output-ului (calitatea calificării) trebuie să prevaleze în noua redactare a *Metodologiei*.
- Colectarea și diseminarea sub auspiciile ARACIS a standardelor de referință ale universităților românești și de peste hotare ca instrumente de informare a comunităților universitare asupra performanței și concurenței existente pe acest segment al ofertei educaționale;
- Încurajarea universităților evaluate care au obținut calificativul “grad ridicat de încredere” să identifice domeniile de studii de excelență în propria lor activitate (nivel masterat și doctorat) pentru care să-și elaboreze propriile standarde de excelență.

Pe planul **selectării și instruirii experților ARACIS**, Comitetul de monitorizare recomandă:

- Instituirea unui set clar și coerent de criterii și cerințe pentru evaluatorii înscriși de ARACIS în propriul său Registru și acceptarea de candidaturi pe baza noilor instrumente de selectare ale Agenției. Evident, această decizie aduce cu sine și

reanalizarea candidaturilor deja înregistrate prin prisma respectării acestui set de criterii și cerințe;

- Adoptarea unei atitudini proactive pentru alcătuirea unui fond valoros și diversificat de potențiali experți români și străini pentru evaluarea externă instituțională și/sau de programe de studii. Diaspora românească activă în universitățile din spațiul euro-atlantic poate reprezenta un grup țintă cu un potențial deosebit de valoros pentru activitatea viitoare a Agenției. Atitudinea proactivă trebuie să vizeze și generațiile mai tinere de conferențieri și profesori din universitățile românești, astfel încât, din punct de vedere strategic, să fie asigurat transferul de *know how* între generații.
- Structurarea adecvată a Registrului, astfel încât să poată fi acoperite cu experți români și străini toate solicitările de evaluare instituțională și/ sau de programe de studii.
- Elaborarea unui pachet de *formare inițială* a evaluatorilor bazată pe cunoașterea și aplicarea legislației, dar și pe dezbaterea de studii de caz, de bune practici etc.
- Instituirea unui mecanism de certificare a competenței evaluatorilor români folosiți de către ARACIS în misiunile de evaluare externă;
- Numirea evaluatorilor externi pentru diferitele misiuni trebuie realizată pe baza unui set de reguli din care un poate lipsi principiul egalității șansei;
- Sprijinirea universităților în organizarea de *workshop*-uri, sesiuni de *E-learning* și activități de *blended learning*, ca modalități de *formare continuă* a propriilor specialiști care contribuie la evaluarea internă și externă a calității educației.

Pe planul **implicării studenților** în evaluarea calității de către ARACIS, Comitetul de monitorizare recomandă:

- Invitarea studenților la misiunile de evaluare instituțională periodică a calității în universitățile acreditate în calitate de observatori independenți;
- Elaborarea unui pachet de formare a experților-evaluatori din rândul studenților, acest pachet urmând a fi pus la dispoziția organizațiilor studențești pentru organizarea de sesiuni de pregătire a misiunilor de evaluare externă;
- Încurajarea organizațiilor studențești din universități să-și elaboreze propriul raport de evaluare instituțională și/sau de program pe baza unui ghid orientativ de abordare holistică a problematicii calității în învățământul superior;
- Stimularea universităților în acțiunile lor de informare cât mai completă a studenților cu privire la multiplele aspecte ale activității comunității universitare.

Referințe bibliografice

Legislație românească

Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 75/2005 privind asigurarea calității educației, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 642 din 20 iulie 2005

Legea nr. 86/2006 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului privind asigurarea calității educației, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 334 din 13 aprilie 2006

Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 102/2006 pentru modificarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 75/2005 privind asigurarea calității educației, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1004 din 18 decembrie 2006

Hotărârea Guvernului nr. 1257/2005 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare al Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 966 din 1 noiembrie 2005

Hotărârea Guvernului nr. 1418/2006 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă, standardele, standardele de referință și lista indicatorilor de performanță a Agenției Române pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 865 din 23 octombrie 2006

Referință europeană

ENQA – Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, Bergen, 19-20 of May 2005

Lista de anexe

- **Anexa nr. 1.** Termenii de referință ai contractului pentru elaborarea Raportului independent de evaluare a activității ARACIS
- **Anexa nr. 2.** Calendarul activităților Comitetului de monitorizare
- **Anexa nr. 3.** Chestionarul adresat universităților pilotate
- **Anexa nr. 4.** Chestionarul pentru experții – evaluatori ai ARACIS